

Vergelijking Doelmatigheid en Effectiviteit van het Sportbeleid

Bergen op Zoom
Oosterhout
Roosendaal
Rucphen

Koepelnotitie

mei 2013

Postbus 5000
4700 KA ROOSENDAAL

www.rekenkamerwestbrabant.nl

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	5
1.1.	Doelstelling, onderzoeksvragen en onderzoeksanpak	5
1.2.	Leeswijzer.....	7
2.	Trends en ontwikkelingen lokaal sportbeleid	8
2.1.	Lokaal sportbeleid door de jaren heen	8
2.2.	Beleidsontwikkeling en status sportbeleid.....	10
2.3.	Samenhang met andere beleidsterreinen	12
2.4.	Sportbeleid en de omgeving	14
2.5.	Rol en doelstellingen gemeente	15
2.6.	Sportaccommodaties, -verenigingen en -voorzieningen	16
2.7.	Subsidies en sportstimulering	18
2.8.	Monitoring, evaluatie en controle van beleid	18
2.9.	Bezuinigingen in het lokale sportbeleid	20
3.	Vergelijking Bestanddelen Sportbeleid	23
3.1.	Beleidsontwikkeling en status sportbeleid	23
3.1.1.	Proces van beleidsontwikkeling.....	23
3.1.2.	Huidige status van het sportbeleid	23
3.2.	Samenhang met andere beleidsterreinen	24
3.3.	Sportbeleid en de omgeving	25
3.3.1.	Afstemming in landelijk, provinciaal en regionaal verband.....	26
3.3.2.	Doorwerking maatschappelijke en demografische ontwikkelingen	26
3.4.	Rol en doelstellingen gemeente	27
3.4.1.	Rol en verantwoordelijkheden van de gemeente	27
3.4.2.	Doelstellingen en doelgroepen van het sportbeleid	28
3.5.	Sportaccommodaties, -verenigingen en -voorzieningen.....	28
3.5.1.	Organisatie en status sportaccommodatiebeleid.....	28
3.5.2.	Verenigings- en vrijwilligersbeleid	31
3.5.3.	Aantal sportaccommodaties, -verenigingen en -voorzieningen	32
3.6.	Subsidies en sportstimulering	37
3.6.1.	Subsidies in relatie tot gemeentelijke doelstellingen	37
3.6.2.	Sportstimulering in relatie tot gemeentelijke doelstellingen	39
3.7.	Monitoring, evaluatie en controle van beleid	40
3.7.1.	Monitoring en evaluatie van beleid	40
3.7.2.	Rol van de gemeenteraad	41
4.	Vergelijking Begroting Sport.....	45
5.	Conclusies en aanbevelingen	51
5.1.	Conclusies.....	51
5.2.	Aanbevelingen	55

1. Inleiding

1.1. Doelstelling, onderzoeksvragen en onderzoeksaanpak

Het onderzoek beoogt de stand van zaken van het sportbeleid in Bergen op Zoom, Oosterhout, Roosendaal en Rucphen in kaart te brengen. De doelstelling van het onderzoek is driedelig:

1. De maatschappelijke waarde en kosten van het sportbeleid in de gemeenten in beeld brengen.
2. Inzicht geven in sportbeleid in een veranderende samenleving.
3. Onderzoeken, vergelijken, leren en verbeteren.

De maatschappelijke waarde en kosten van sportbeleid in beeld

De beoefening van sport heeft in eerste instantie een intrinsieke waarde. Dat wil zeggen sport als doel op zich, omdat het leuk is. Daarnaast kan sport in belangrijke mate bijdragen aan maatschappelijke doelen op het gebied van o.a. recreatie, gezondheid, sociale samenhang, participatie, integratie, economie en promotie.

Gemeenten zetten veelal omvangrijke financiële middelen in om de sportdeelname te stimuleren, onder meer door het investeren in accommodaties, het verstrekken van subsidies, maar ook door sportaanbod te initiëren. Het rekenkameronderzoek naar het sportbeleid in de vier West-Brabantse gemeenten brengt in beeld welke maatschappelijke doelen de gemeenten met het sportbeleid willen bereiken, welke vormen van sport de gemeenten ondersteunen en wat de bijdrage van deze sporten is aan de realisatie van de maatschappelijke doelstellingen. Daarbij is tevens aan de orde welke kosten aan het sportbeleid zijn verbonden.

Sportbeleid in een veranderende samenleving

Een sportbeleid dat maatschappelijke doelen nastreeft, kan niet los gezien worden van veranderingen in de samenleving. De veranderingen in de bevolkings-samenstelling, ontwikkelingen in de sport en een wijziging in de visie op de rolverdeling tussen overheid en burger vragen om een aanpassing van het sportbeleid. Het onderzoek brengt de relevante actuele ontwikkelingen in beeld en de wijze waarop de gemeenten in het sportbeleid op deze ontwikkelingen inspelen.

Onderzoeken, vergelijken, leren en verbeteren

Het onderzoek brengt het sportbeleid van de gemeenten in beeld en de wijze waarop het beleid wordt gerealiseerd. Dit beleid wordt getoetst aan normen voor "goed sportbeleid". Daarnaast wordt in het onderzoek een vergelijking gemaakt tussen het sportbeleid en de resultaten daarvan van de gemeenten Bergen op Zoom, Oosterhout, Roosendaal en Rucphen. De vergelijking van de vier West-Brabantse gemeenten en de toetsing aan normen voor "goed sportbeleid" wordt beschreven in deze koepelnotitie.

De Rekenkamer West-Brabant heeft gekozen voor een onderzoek naar de doelmatigheid en effectiviteit van het sportbeleid vanwege de veranderingen in het sportbeleid de afgelopen jaren en de omvangrijke financiële middelen die gemeenten besteden aan sport.

De centrale vraag voor dit onderzoek luidt:

In hoeverre is het sportbeleid van de gemeenten als effectief en doelmatig aan te merken?

Deze centrale vraag is uitgewerkt in vijf deelvragen:

1. **Beleid:** op welke wijze is het sportbeleid tot stand gekomen en heeft dit geresulteerd in duidelijke afspraken met betrekking tot doelen, doelgroepen, verantwoordelijkheden en inzet van (financiële) middelen?
2. **Realisatie:** welke beleidsinstrumenten worden ingezet om het beleid te realiseren en in hoeverre is de uitvoering als effectief en doelmatig aan te merken?
3. **Monitoring:** in hoeverre beschikt de gemeente over informatie om vast te kunnen stellen of de ondersteunde activiteiten er toe leiden dat de beoogde maatschappelijke effecten worden bereikt?
4. **Evaluatie:** in hoeverre wordt op grond van inzichten in maatschappelijke effecten tot aanpassing van beleid gekomen?
5. **Rol gemeenteraad:** in hoeverre (kunnen) raadsleden invulling geven aan hun kaderstellende en controlerende rol?

Het onderzoek is uitgevoerd door onderzoekers van BMC. De Rekenkamer West-Brabant heeft BMC de opdracht voor de uitvoering van het onderzoek verstrekt op basis van de ervaring en kennis van BMC op het gebied van zowel rekenkameronderzoeken als gemeentelijk sportbeleid.

Onderzoeksaanpak:

De vier afzonderlijke rapportages voor de gemeenten met de daarin opgenomen gegevens vormen de basis voor deze koepelnotitie. In de koepelnotitie maken wij een vergelijking tussen de vier gemeenten, analyseren wij de oorzaken van de verschillen en toetsen we de vier West-Brabantse gemeenten aan normen voor "goed sportbeleid". Daarbij betrekken wij de specifieke lokale omstandigheden van de gemeenten die ook in de voorafgaande stappen zijn vastgelegd. Voor zover mogelijk trekken wij algemene (voor alle vier de gemeenten relevante) conclusies en doen wij suggesties voor algemene aanbevelingen. Dit alles ten behoeve van het leer- en verbetereffect van het rekenkameronderzoek.

De rapportage is gebaseerd op het bestuderen van de volgende documenten:

- Lokaal sportbeleid de maat genomen, NISB (2008).
- Beleidswijzer Sport en Bewegen, NISB (2007).
- Menukaart Sport en Bewegen, NISB (2007).
- Trends in Sport en Bewegen, Mulier Instituut (2012).
- Visiedocument Nederland Sportland, VSG (2010).
- Recessiepeiling gemeentelijk sportbeleid, VSG (2012).
- Doelmatigheid en Effectiviteit van het Sportbeleid, Gemeente Rucphen, Rekenkamer West-Brabant (2013).
- Doelmatigheid en Effectiviteit van het Sportbeleid, Gemeente Oosterhout, Rekenkamer West-Brabant (2013).
- Doelmatigheid en Effectiviteit van het Sportbeleid, Gemeente Bergen op Zoom, Rekenkamer West-Brabant (2013).
- Doelmatigheid en Effectiviteit van het Sportbeleid, Gemeente Roosendaal, Rekenkamer West-Brabant (2013).
- Diverse BMC onderzoeken, rapporten en kengetallen (2007-2012).

Voor een uitgebreide beschrijving van de onderzoeksaanpak verwijzen we naar de rapportages die per gemeente zijn opgesteld. In deze rapportages zijn ook de voor deze rapportages onderzochte bronnen en de lijst met geïnterviewde personen opgenomen.

1.2. Leeswijzer

Dit document betreft een koepelnotitie voor het onderzoek naar het sportbeleid in vier West-Brabantse gemeenten. In deze koepelnotitie wordt de doelmatigheid en effectiviteit van het sportbeleid van Bergen op Zoom, Oosterhout, Roosendaal en Rucphen met elkaar vergeleken en getoetst aan normen voor "goed sportbeleid".

In hoofdstuk 2 bespreken we de trends en ontwikkelingen in het lokale sportbeleid. Eerst schetsen we de historische context van het lokale sportbeleid. Daarna gaan we in op een zevental bestanddelen van het sportbeleid en de actuele bezuinigingen.

Vervolgens vergelijken we in hoofdstuk 3 de vier West-Brabantse gemeenten op deze zeven bestanddelen van het sportbeleid. Ook gaan we kort in op de norm voor "goed sportbeleid" voor elk van deze bestanddelen.

Hoofdstuk 4 betreft de vergelijking van de sportbegrotingen van de vier gemeenten Plus een vergelijking van de West-Brabantse gemeenten met het landelijke beeld.

Tot slot presenteren we in hoofdstuk 5 de belangrijkste conclusies en aanbevelingen.

2. Trends en ontwikkelingen lokaal sportbeleid

In dit hoofdstuk bespreken we de trends en ontwikkelingen in het lokale sportbeleid. Eerst schetsen we de historische context van het lokale sportbeleid. Daarna gaan we dieper in op de actuele situatie met betrekking tot zeven bestanddelen van het sportbeleid:

- Beleidsontwikkeling en status van het sportbeleid.
- Samenhang sportbeleid met andere beleidsterreinen.
- Het sportbeleid in relatie tot de omgeving.
- De rol en doelstellingen van de gemeente met betrekking tot het sportbeleid.
- Sportaccommodaties, -verenigingen en -voorzieningen.
- Subsidies en sportstimulering.
- Monitoring, evaluatie en controle van het sportbeleid.

Tot slot besteden we aandacht aan de actuele bezuinigingen in het lokale sportbeleid.

2.1. Lokaal sportbeleid door de jaren heen

Gemeenten zijn de belangrijkste financiers van het sportbeleid in Nederland. Zij voeren zelfstandig sportbeleid, er is geen wettelijk kader. De gemeenten zijn goed voor bijna 90% van de overheidsuitgaven aan sport, de rijksoverheid is goed voor bijna 10% en de provincies voor ongeveer 2% van de overheidsuitgaven aan sport.

Het sportbeleid in Nederland heeft zich lang beperkt tot accommodatiebeleid. In de jaren '70, '80 en '90 faciliteerde de lokale overheid (vooral) verenigingen door accommodaties (binnensport, buitensport, zwembaden) te realiseren en te onderhouden. Daarnaast waren er vaak (deel)nota's op het gebied van tarieven en subsidies. Specifieke en meetbare doelstellingen met betrekking tot bijvoorbeeld sportparticipatie of gebruik van accommodaties (in relatie tot de kosten) waren vaak niet aanwezig.

Eind jaren '90 is er langzamerhand meer aandacht gekomen voor diversiteit in het sportbeleid. In eerste instantie via doelgroepenbeleid (stimuleren van sportparticipatie door doelgroepen als jongeren, ouderen en gehandicapten), later ook door een nadrukkelijker onderscheid te maken tussen breedtesport en topsport. Vanaf het eind van de jaren '90 was er met name vanuit de grote steden meer aandacht voor topsportbeleid (en ondersteuning van topsporters) en (topsport)-evenementenbeleid (citymarketing!).

In de periode rond 2000 zijn er landelijke stimuleringsregelingen in het leven geroepen, die breedtesport en bewegen stimuleerden (de breedtesportimpuls: 1999-2004) of de verbinding tussen maatschappij, verenigingen en onderwijs moesten versterken (de BOS-impuls - Buurt, Onderwijs, Sport-impuls: 2005-2011). Vanaf 2008 is daar de Impuls Brede Scholen Sport en Cultuur (combinatie-functionarissen) bij gekomen, waarbij enerzijds een professionaliseringsimpuls is gegeven aan de sport en anderzijds getracht wordt om sport, cultuur en onderwijs meer met elkaar te verbinden. Deze regeling wordt vanaf 2013 verder uitgebreid onder de noemer buurtsportcoaches. Gemeenten konden/kunnen participeren in deze regelingen, waarbij het ministerie voor ongeveer 50% cofinanciering zorgde/zorgt.

In 2005 heeft het Ministerie van VWS met een (toen) baanbrekende nieuwe sportnota (Tijd voor Sport) het maatschappelijk belang van sport op de (politieke) agenda geplaatst. De intrinsieke waarde van sport stond toen al een paar jaar nadrukkelijker centraal (sinds de succesvolle Olympische Spelen van 2000 in Sydney). Via acht deelprogramma's was er in de beleidsnota en de uitvoeringsnota uit 2006 (Samen voor Sport) aandacht voor thema's als Meedoen, Bewegen en Presteren (via uitvoeringsprogramma's die gericht waren op participatie en sociale cohesie, breedtesport en sportstimulering en topsport). Vanaf 2006 hebben steeds meer gemeenten deze thema's omarmd in hun lokale sportnota's. Vanaf die tijd zijn sportnota's meer integrale nota's, met verwijzingen naar Onderwijs, Samenleving / Sociale Cohesie en Gezondheid. Ook worden vanaf dat moment meer (meetbare) doelstellingen vastgesteld. Dit laatste kan ook te maken hebben met het tijdsgewricht, waarbij verantwoording van de inzet van middelen (in relatie tot prestaties) steeds belangrijker wordt.

Accommodaties zijn vanaf halverwege de jaren '00 geen doel meer op zich, maar meer een middel om (nieuw geformuleerde) doelstellingen te realiseren: sportparticipatie verhogen, sport inzetten als middel om participatie en sociale cohesie te bevorderen of een gezonde leefstijl te stimuleren.

Sportnota's worden dus steeds integraler van aard; tegelijkertijd is het voor de sport vaak (nog steeds) moeilijk om daadwerkelijk aanhaking te vinden bij beleidsterreinen als Welzijn of Volksgezondheid. De sport is jaren een in zichzelf gekeerde (en kleine) sector geweest. Het blijkt niet makkelijk om in het kader van doelstellingen goede verbindingen te zoeken met andere beleidsterreinen. Daardoor blijven doelstellingen vaak nog wel (te) algemeen geformuleerd of is het niet duidelijk hoe sportdoelstellingen moeten bijdragen aan doelstellingen van ander gemeentelijk beleid. Veelal blijft het integrale karakter (nog) beperkt tot een verwijzing naar andere beleidsnota's.

Trends in het sportaccommodatiebeleid

Binnen het sportbeleid (ook in de jaren '00) is het grootste deel van de gemeentelijke budgetten bestemd voor de (exploitatie en het beheer van) sportaccommodaties. In veel gemeenten wordt tussen de 85% en 90% van het totale sportbudget besteed aan accommodaties en is het overige geld programmaged en geld voor de gemeentelijke formatie op het gebied van sportbeleid.

Binnen gemeentelijke organisaties is momenteel sprake van een derde 'privatiseringsgolf'. De eerste golf vond plaats in de jaren '80, toen veel gemeenten het onderhoud van buitensportcomplexen (velden, kleedkamers en dergelijke) privatiseerden naar verenigingen. Overigens hebben veel gemeenten het beheer in de jaren '90 weer (terug) overgenomen van de verenigingen, omdat deze onvoldoende middelen bleken te reserveren om vervangingen of investeringen in accommodaties te kunnen doen.

In de jaren '90 hebben veel gemeenten hun zwembaden extern verzelfstandigd: vanaf begin jaren '90 zijn er meerdere commerciële exploitanten op de markt actief. Ook binnensportcomplexen als sporthallen zijn in die tijd extern verzelfstandigd richting commerciële exploitanten of stichtingen. Hiermee is in de jaren '90 sprake van een tweede privatiseringsgolf.

De afgelopen paar jaar oriënteren steeds meer gemeenten zich om de uitvoering (exploitatie van voorzieningen EN sportstimulering) op afstand te plaatsen via een interne of externe verzelfstandiging. Is de uitvoering van sport (exploitatie,

sportstimulering) nog wel een gemeentelijke taak of moet de uitvoering op afstand van de gemeente worden geplaatst? Gemeentelijke sportbedrijven zijn bij deze kerntakendiscussie steeds vaker in beeld als uitvoerende organisatie, omdat gemeenten nog wel enige invloed willen op de uitvoering en in de loop van de afgelopen tijd commerciële exploitanten niet altijd naar tevredenheid hebben gefunctioneerd. Deze derde privatiseringsgolf is inmiddels een jaar of vier aan de gang.

Professionalisering

De sport professionaliseert verder. Marktgerichtheid en maatschappelijk ondernemerschap worden hierbij steeds belangrijker. Naast de kerntakendiscussie wordt ook de professionalisering aangegrepen om over te gaan tot andere beheervormen.

Veel gemeenten hebben (in eerste instantie binnen de gemeentelijke organisatie) sportservicepunten opgericht om uitvoering te geven aan de genoemde rijksregelingen. De rijksregelingen (zie met name de combinatiefunctionarissen / buurtsportcoaches) hebben ook als effect dat de sportsector wat meer professionaliseert en wat minder afhankelijk is van vrijwilligers. Sport is bij uitstek een vrijwillig georganiseerde sector (50.000 fte aan vrijwillige arbeid), maar professionalisering is noodzakelijk (minder vrijwilligers beschikbaar) en wenselijk (steeds meer eisen aan de sport in het kader van wettelijke regelgeving, verantwoording et cetera). Dergelijke uitvoeringsorganisaties maken vaak ook onderdeel uit van de (kerntaken)discussie over het op afstand plaatsen van werkzaamheden in de sport.

2.2. Beleidsontwikkeling en status sportbeleid

Status en beschrijving sportbeleid:

Driekwart van de gemeenten heeft expliciete doelstellingen voor het sportbeleid geformuleerd. En zo'n 60% van de gemeenten heeft de doelstellingen beschreven in een eigenstandige sportnota. Veelal wordt met betrekking tot het sportbeleid het volgende vastgelegd:

1. Het kader: hierin geeft een gemeente op hoofdlijnen weer wat zij de komende jaren wil bereiken en wat ze daarvoor gaat doen. Ook wordt aangegeven hoe het sport- en beweegbeleid wordt ontwikkeld, inclusief de stappen om te komen tot het sportbeleid en de doelstellingen van het beleid.
2. Beleid: hierin legt de gemeente vast wat zij de komende periode op sportgebied wil bereiken, op welke wijze en met wie. In het beleid worden vele beleidsvoornemens en -acties geformuleerd en wordt ook aangegeven welke beleidsinstrumenten daarvoor ingezet worden.
3. Uitvoering: hierin staat beschreven hoe de gemeente de doelen uit het sport- en beweegbeleid gaat realiseren. Het uitvoeringsplan betreft een uitgewerkte versie van het sport- en beweegbeleid waarin in grote lijnen aangegeven wordt welke concrete programma's, projecten en activiteiten de komende jaren worden uitgevoerd en er wordt dieper ingegaan op de beoogde (meetbare) resultaten, samenwerkingspartners en middelen.

In de praktijk wordt het sportbeleid op verschillende wijzen vastgelegd. Er zijn gemeenten die in één nota hoofdlijnen én de jaarlijkse uitvoering opnemen. Andere gemeenten stellen een kadernota, een beleidsnota én een uitvoeringsnota vast. Niet alle gemeenten leggen echter een duidelijk verband tussen kader, beleid en uitvoering.

Verder is het belangrijk voor gemeenten om een koppeling tussen het sportbeleid en de uitvoering ervan met de jaarlijkse planning en controlecyclus van de gemeente te leggen. Binnen de kaders van de afspraken in de nota's (meestal vier jaar of langer) stelt de gemeenteraad ieder jaar een programmabegroting vast. Dat is een integraal beleidsdocument waarin de raad de mogelijkheid heeft te schuiven met budgetten. In de praktijk leggen lang niet alle gemeenten een duidelijke, hekenbare en expliciete link tussen het sportbeleid en de jaarlijkse programmabegroting.

Totstandkoming en draagvlak sportbeleid:

In toenemende mate worden stakeholders betrokken bij de totstandkoming van sportbeleid van gemeenten. Met name sportorganisaties zijn vaak betrokken bij de totstandkoming van het beleid, burgers worden in veel mindere mate betrokken. In een kleine 70% van de gevallen is er sprake van consultatie of advies van de sportorganisaties of advies. De daadwerkelijke invloed van stakeholders is tot nog toe echter beperkt. Daarnaast zie je in toenemende mate dat binnen gemeenten sectoren jeugd, welzijn, gezondheid en ouderen worden betrokken bij de totstandkoming van het sportbeleid. Bij grotere gemeenten is deze intersectorale consultatie veelal breder dan bij kleine gemeenten. De reden voor gemeenten om anderen te betrekken bij het sportbeleid is draagvlak creëren voor de doelstellingen en gewenste resultaten van het sportbeleid.

Draagvlak dient te leiden tot betrokkenheid bij en ondersteuning voor het sportbeleid van de gemeente, en voor de plannen en/of beslissingen die daaruit voortkomen. Met draagvlak wil de gemeente ook bereidheid tot samenwerking creëren bij sportorganisaties en anderen. Er zijn in feite twee manieren voor het creëren van (extern en intern) draagvlak:

- Draagvlak via de inhoud van het beleid: acceptatie van nieuw sportbeleid via overeenkomsten tussen de inhoud van het geformuleerde beleid en de inhoud zoals stakeholders dit voor ogen hebben. In het verleden werd vooral deze manier gebruikt.
- Draagvlak via het proces: sinds 2000 proberen gemeenten in toenemende mate draagvlak te creëren door betrokkenen bij de ontwikkeling van het beleid te betrekken. Hierdoor krijgen zij beter zicht op de gemeentelijke visie, doelstellingen, plannen en beslissingen van het nieuwe beleid. Het blijkt dat mensen en organisaties eerder een positief oordeel geven over het beleid als zij invloed hebben gehad op de uitkomst.

In toenemende mate is (intern) draagvlak bij andere beleidsterreinen (binnen en buiten de gemeente) belangrijk. Voordelen van het betrekken van andere beleids-terreinen binnen de gemeente naast het creëren van draagvlak zijn:

- Het maakt een geïntegreerde benadering van beleid mogelijk.
- Men maakt gebruik van elkaars werkwijzen, deskundigheid, vakkennis en netwerk.
- Het biedt kansen op extra financiering en een efficiënte inzet van middelen.

Intersectorale samenwerking is wenselijk, maar kan vastlopen door verschillende visies, onbekendheid met elkaars werkwijze en belangentegenstellingen.

Meer en meer trachten gemeenten draagvlak via het proces te perfectioneren via interactieve beleidsontwikkeling: een beleidsproces waarbij een overheid in een zo vroeg mogelijk stadium stakeholders (het veld, maatschappelijke organisaties,

andere beleidsterreinen en eventueel burgers en de private sector) betreft, om in samenwerking met hen tot de voorbereiding, bepaling, uitvoering en/of evaluatie van beleid te komen. Lang niet altijd slagen gemeenten er echter in om tot volledige interactieve beleidsvorming te komen. In veel gevallen is wat theoretisch interactief wordt genoemd in de praktijk slechts een vorm van inspraak, bijvoorbeeld doordat:

- Men slechts kan reageren op kant-en-klare plannen aan het eind van het traject en er geen grote wijzigingen meer mogelijk zijn.
- Er weinig tot geen ruimte voor dialoog is en er op suggesties voor alternatieve probleemdefinities of oplossingen niet of nauwelijks gereageerd wordt.
- Er met inbreng van betrokkenen weinig of niets gedaan wordt.

De volgende typen organisaties worden in toenemende mate bij het (al dan niet interactief) tot stand komen van het lokale sportbeleid betrokken:

- sportverenigingen en andere organisaties die sport en bewegen aanbieden.
- scholen voor basis- en voortgezet onderwijs.
- gezondheidscentra/huisartsen/fysiotherapeuten en de GGD (bijv. gezondheidsbevordering en jeugdgezondheidszorg).
- welzijnsorganisaties in de wijk (jongeren-, ouderen- en maatschappelijk werk).
- belangenbehartigers (jeugdraad, bewonersplatform, allochtonen organisaties).
- woningcoöperaties.

2.3. Samenhang met andere beleidsterreinen

Gemeentelijk sport- en beweegbeleid is vrijwel nergens meer uitsluitend accommodatiebeleid. Doelen gericht op sportstimulering en sport, bewegen en gezondheid zijn bij negen van de tien gemeenten opgenomen. Sociale cohesie of maatschappelijke verbondenheid krijgt in het beleid van driekwart van de gemeenten aandacht. De inhoud van het beleid van grote gemeenten is aanzienlijk breder dan dat van kleinere gemeenten. Grote gemeenten hebben vaker ook economische doelstellingen in het beleid opgenomen en hebben vaak ook meer beleidsvoornemens in de sfeer van bijvoorbeeld buitenschoolse opvang, ruimtelijke voorzieningen, evenementen en topsport. Een klein aantal grote gemeenten heeft alle mogelijke sociale en economische componenten opgenomen in het sportbeleid. In die gemeenten is er sprake van integraal sportbeleid. Zie voor een schematische weergave van het integrale sportbeleid en de verschillende componenten ervan de figuur hieronder.

Het sportstimuleringsmodel betreft het sportbeleid dat minimaal aanwezig dient te zijn in elke gemeente, en dat als basis onder de plusvarianten ligt. Dit omdat de bijeffecten van de sportbeoefening die in de andere modellen worden nagestreefd pas kunnen optreden als er ook feitelijk wordt gesport.

In het sociale ontwikkelingsmodel wordt sport zowel gestimuleerd als ingezet om sociale doelstellingen te realiseren, in het bijzonder doelstellingen op het vlak van volksgezondheid en maatschappelijke verbondenheid en betrokkenheid.

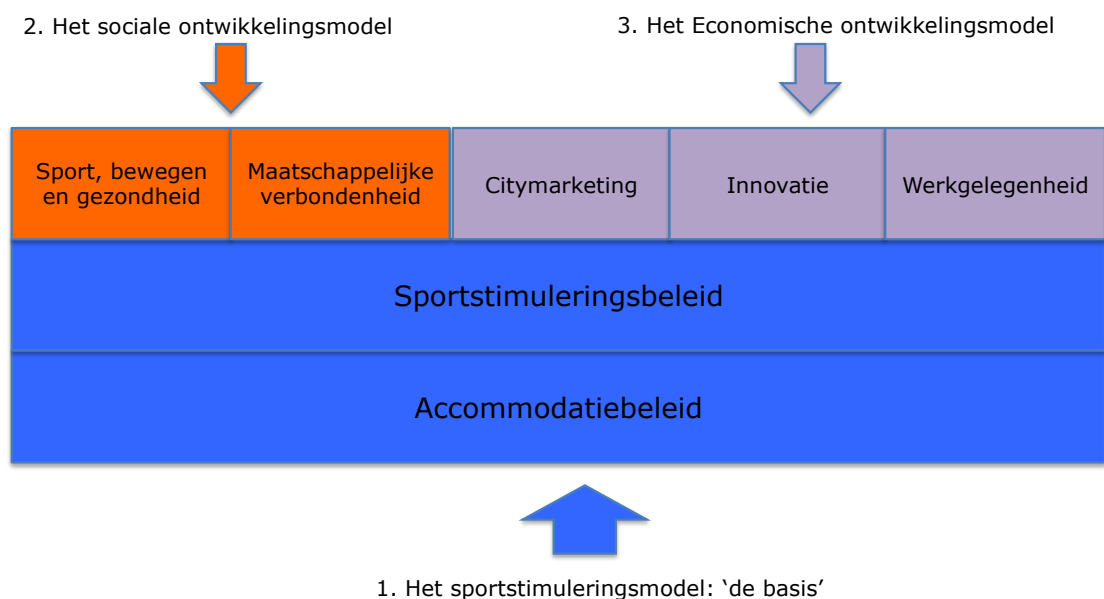
In het economische ontwikkelingsmodel wordt de sport gestimuleerd en ingezet voor de economische doelstellingen als verbetering van het toeristisch imago, de werkgelegenheid en/of het vestigingsklimaat.

In dit model spelen evenementen, grootschalige accommodaties en topsport meestal een belangrijke rol.

Het integrale model is de optelsom van alle drie de modellen.

In de meeste gemeenten is er inmiddels sprake van het sportstimuleringsmodel en op zijn minst een gedeeltelijke invulling van het sociale ontwikkelingsmodel. Over het algemeen wordt er alleen in een aantal grotere gemeenten behoorlijk ingezet op (delen van) het economische ontwikkelingsmodel. Verder worstelen de meeste gemeenten met de manier waarop de beoogde bijeffecten van het sportbeleid gemeten kunnen worden en dan met name de mate waarin het sportbeleid heeft bijgedragen aan de gewenste effecten op andere terreinen.

Het integrale model voor lokaal sportbeleid

In verreweg de meeste gemeenten is het sportbeleid inmiddels gericht op:

- 1) het vergroten van de sportdeelname (sport als doel op zich, de intrinsieke waarde van sport).
- 2) de inzet van sport ter bevordering van maatschappelijke en economische doelstellingen (sport als middel).

Het vergroten van de sportdeelname is en blijft de basis van het sportbeleid. Zonder (verhoging van de) sportdeelname kunnen de sportexterne doelstellingen immers niet bereikt worden.

In veel gemeenten is sport en bewegen als beleidsterrein verankerd in het lokale beleid. Vooral door de erkenning dat sport en bewegen een goed middel voor het oplossen van maatschappelijke problemen is. De landelijke stimuleringsregelingen zoals de breedtesportimpuls, de BOS-impuls en de impuls brede scholen, sport en cultuur hebben hier een belangrijke bijdrage aan geleverd. Overigens zie je wel dat de aandacht en budgetten na afloop van de impulsen meestal teruglopen in de gemeenten. Een deel van het beleid blijkt echter meestal wel in het reguliere beleid van de gemeenten.

Twee actuele ontwikkelingen in het samenhangende sport- en beweegbeleid zijn de aandacht voor:

1. Sportieve recreatie in de openbare ruimte: bijv. wandelen, hardlopen, fietsen en varen faciliteren door samenwerking van verschillende beleidsterreinen.
2. Clusteren van voorzieningen voor sport, spel en school op buurt- of wijkniveau: bijv. het openbaar toegankelijk maken van sportzalen voor scholen, (school)sportverenigingen, buitenschoolse opvang en initiatieven van burgers.

2.4. Sportbeleid en de omgeving

Afstemming in landelijk, provinciaal en regionaal verband:

Gemeenten stemmen hun beleidsformulering over het algemeen af op de dan geldende speerpunten in het beleid van de rijksoverheid op het gebied van sport. Sportbeleidsnota's die recent zijn opgesteld spelen bijvoorbeeld in op het Olympisch Plan 2028 en op sport en bewegen in de buurt. Gemeenten passen het geformuleerde sportbeleid overigens niet direct aan zodra het rijksbeleid nieuwe en/of andere speerpunten formuleert. Gemeenten wachten veelal op het moment dat de eigen beleidsnota afloopt en ze sowieso toe zijn aan nieuwe beleidsontwikkeling en -formulering. Een belangrijke reden voor gemeenten om de aansluiting te zoeken bij het sportbeleid van de rijksoverheid is gevolg van het feit dat gemeenten aanspraak willen maken op (stimulerings)gelden van de rijksoverheid, recent bijvoorbeeld de impuls brede scholen, sport en cultuur. In veel mindere mate stemmen gemeenten in Nederland hun beleid af op de speerpunten in het beleid van de provincie en andere gemeenten in de regio.

De afgelopen jaren zijn gemeenten wel begonnen op een aantal deelterreinen van het sportbeleid de samenwerking te zoeken met andere gemeenten in de regio:

- Intervisie, uitwisselen van kennis.
- Accommodaties, bijvoorbeeld:
 - o Gezamenlijke bouw en/of exploitatie van (regionale) voorzieningen zoals zwembaden, ijsbanen en multifunctionele stadions.
 - o Collectieve aanbesteding van kunstgrasvelden.
- (Regionaal) sportaanbod van doelgroepen van kleine omvang zoals gehandicapten, de aangepaste sport. Uit het oogpunt van efficiëntie en effectiviteit.

Bezuinigingen en goede ervaringen op het gebied van samenwerking op lokaal niveau leiden tot het inzicht dat regionale samenwerking kansen biedt om bepaalde eigen doelstellingen makkelijker en/of beter te realiseren. Kortom, op het gebied van regionale samenwerking en afstemming op het gebied van sport is er nog veel te winnen, maar de eerste voorzichtige stappen worden inmiddels gezet.

Doorwerking trends en ontwikkelingen:

Tal van maatschappelijke trends en ontwikkelingen hebben invloed op de sport in Nederland en in de gemeenten. Nagenoeg alle gemeenten spelen hier op in door het opstellen van doelen en resultaten vooraf te laten gaan door een analyse van de actuele maatschappelijke en demografische ontwikkelingen in de gemeente en relevante trends en ontwikkelingen in de sport. Tijdens de looptijd van het sportbeleid besteden gemeenten over het algemeen weinig aandacht aan updates met betrekking tot deze trends en ontwikkelingen. Meestal is dit ook niet echt noodzakelijk. Dit kan echter wel gewenst zijn wanneer de looptijd van het sportbeleid, een sportbeleidsnota erg lang is en/of er grote veranderingen optreden

in de maatschappelijke en demografische en ontwikkelingen en de trends en ontwikkelingen in de sport.

2.5. Rol en doelstellingen gemeente

Rol en verantwoordelijkheden gemeente:

Vrijwel alle gemeenten in Nederland zien voor zichzelf op het terrein van sport- en bewegen een voorwaardenscheppende c.q. faciliterende rol. Daarnaast ziet driekwart van de gemeenten ook een meer directe en meer sturende rol: namelijk een stimulerende en/of een regisserende rol.

- De gemeente heeft vooral een voorwaardenscheppende c.q. faciliterende rol ten aanzien van (multifunctionele) accommodaties en voorzieningen in de openbare ruimte. De gemeente is in veel gevallen immers verantwoordelijk voor de realisatie en instandhouding van sportaccommodaties.
- Met name de Breedtesportimpuls en BOS-impuls hebben er voor gezorgd dat meer en meer gemeenten een regierol binnen het sportbeleid (en de samenhang daarvan met andere beleidsterreinen) zijn gaan vervullen. Deze rol kenmerkt zich door een sterke betrokkenheid van diverse partijen bij de ontwikkeling en uitvoering van het sportbeleid. Bij een regisserende rol valt op dat:
 - o De gemeente vooral specifieke doelgroepen ondersteunt;
 - o Niet alle sportaanbieders meer in aanmerking komen voor ondersteuning;
 - o De gemeente alleen subsidies verstrekt aan activiteiten die bijdragen aan realisatie van de gestelde maatschappelijke doelen.
- Stimulerend en regisserend beleid gaan vaak samen. Stimulerend beleid is echter gericht op het individu of de individuele organisatie. Stimulerend beleid komt bijvoorbeeld tot uitdrukking in het organiseren van activiteiten ter bestrijding van bijvoorbeeld bewegingsarmoede en overgewicht. Dit gebeurt veelal door het bevorderen van sport en bewegen voor jongeren, ouderen, georganiseerd, niet of anders georganiseerd.

Recent zie je dat gemeenten de actieve stimulerende en/of regisserende rol op het gebied van sport voor een deel vervangen door een meer verbindende en/of accommoderende rol. Gemeenten zetten meer en meer in op de eigen kracht van het betreffende beleidsveld, het samen met het veld ontwikkelen en uitvoeren van beleid, het stimuleren en verbinden van particuliere initiatief etc. Deze (accent) verschuiving is onder andere ingegeven door de groei van de ongeorganiseerde sport (inclusief het minder publieke karakter hiervan en de grote particuliere betrokkenheid hierbij), bezuinigingen van gemeenten en de veranderende rol van de lokale overheid. Denk bijvoorbeeld aan het aan elkaar verbinden van meerdere particuliere initiatieven om deelbeleid van de grond te krijgen of het creëren van mogelijkheden in bestemmingsplannen voor de realisatie van een (publiek)private accommodatie.

Doelstellingen en doelgroepen:

Meer dan driekwart van de gemeenten heeft expliciet doelstellingen op het gebied van sport en bewegen geformuleerd.

Sinds de nota 'Van beleidsbegroting naar beleidsverantwoording' van de rijksoverheid in 1999, worden gemeenten aangespoord om per beleidsterrein niet alleen informatie te geven over hoeveel geld aan welke maatregel is besteed, maar ook met welk doel dat is gebeurd, wat er concreet is gerealiseerd en of het beleid

ook het gewenste effect heeft opgeleverd. Momenteel wordt het als best practise gezien wanneer een gemeente op de volgende niveaus doelstellingen formuleert:

- Een hoofddoelstelling: een algemene doelstelling als vertrekpunt van het beleid.
- Outcome doelen: maatschappelijke effecten die worden nagestreefd met het beleid en die aansluiten op de hoofddoelstelling c.q. binnen de hoofddoelstelling passen.
- SMART-doelstellingen: de meest concrete doelstellingen, waarbij duidelijk wordt beschreven welke resultaten op welke tijdstip bereikt dienen te zijn. SMART-doelen zijn direct afgeleid van de hoofddoelstelling en de outcome doelen.

Belangrijk is dat het verband tussen de verschillende doelstellingen logisch en duidelijk (beschreven) is en dat ze onderling consistent zijn. In de praktijk zie je dat veel gemeenten doelstellingen op meerdere niveaus geformuleerd hebben, maar ook dat het verband tussen de verschillende doelstellingen in veel gevallen onvoldoende duidelijk en inzichtelijk gemaakt en beschreven is.

De primaire doelgroep voor een gemeente is haar burgers. Om de doeltreffendheid van het beleid te verhogen hebben bijna alle gemeenten bepaalde doelgroepen van burgers aangemerkt in het sportbeleid en hierop speciale programma's en activiteiten gericht. De meest voorkomende doelgroepen zijn jongeren en ouderen. Daarnaast richten veel gemeenten zich via hun beleid op de sport- en beweegaanbieders, de secundaire doelgroep voor het beleid. Hierbij maken gemeenten dan vaak keuzes welke organisaties wel en welke niet actief ondersteund worden, bijvoorbeeld via subsidies.

2.6. Sportaccommodaties, -verenigingen en -voorzieningen

Gemiddeld genomen besteden gemeenten 86 % van het sportbudget aan sportaccommodaties (in 2009 zo'n € 782 miljoen). Het sportaccommodatiebeleid van gemeenten is gericht op buitensportaccommodaties (met name voetbal), zwemmen en binnensportaccommodaties (voor zaalsporten).

Over het algemeen zijn de inwoners van de gemeenten in Nederland zeer tevreden over het sportaanbod. Daar waar er vraag is naar extra sportmogelijkheden, betreft dit meestal vraag naar zwembaden, fitnesscentra en aanbod voor specifieke doelgroepen. Verder geldt dat de openbare ruimte de belangrijkste en ook de sterkst groeiende sportvoorziening is (als gevolg van de toename van de populariteit van het ongeorganiseerde sporten).

De belangrijkste uitdagingen voor gemeenten met betrekking tot het sportaccommodatiebeleid zijn:

- De renovatie en/of vervanging van sportaccommodaties uit de jaren zestig en zeventig. Inclusief aandacht voor hogere sporttechnische eisen en hogere eisen op het gebied van milieu, veiligheid, verlichting, ontsluiting, etc.
- Het aanpassen van het aanbod aan sportaccommodaties aan krimp of groei van de betreffende gemeente, aan een veranderende samenstelling van de bevolking, aan veranderingen in sportvoorkeuren (flexibiliteit, multifunctionele accommodaties) etc.
- Het creëren van een beweegvriendelijker woon- en leefomgeving. Bijvoorbeeld door het clusteren van voorzieningen voor sport, spel en onderwijs op buurtniveau. Of door het aanpassen van de openbare ruimten in de gemeente

aan de ruimtelijke eisen van sport en bewegen. Denk hierbij ook aan aanleg en goed onderhoud van openbare recreatievoorzieningen, als wandel-, fiets-, ruiters-, skeeler-, kano-, schaats- en vaarroutes.

- Meer met minder geld (en minder formatie) realiseren als gevolg van bezuinigingen. Door budgetten en beleidsterreinen te koppelen. Afzonderlijke budgetten voor sport, recreatie, inrichting en beheer openbare ruimte en scholen staan immers onder druk. En door het stimuleren, accommoderen en verbinden van particuliere initiatieven.

Gemeenten hebben gedifferentieerd beleid voor zwembaden, binnensport- en buitensportaccommodaties:

- Het grootste deel van het lokale sportbudget zit in accommodaties voor zwemmen, voetbal en zaalsporten. Vaak worden investeringen uit de begroting (meevallers) betaald, en zijn de kapitaalslasten niet of slechts deels zichtbaar in de sportbegroting. Voor zwemmen en zaalsporten kunnen ook andere budgetten aangesproken worden (met name onderwijs).
- Het aanbod aan zwembaden staat onder druk door met name de hoge kosten, maar soms ook door bijvoorbeeld gemeentelijke herindelingen. Mogelijke oplossingen zijn regionale samenwerking, type zwembad koppelen aan doelgroepen en/of aan vormen van zwemmen, investeren in vervoer in plaats van in zwembaden en subsidies voor zwemles en/of zwemmen als sport in plaats van subsidies voor zwembaden.
- Een groot deel van de sportbegroting van veel gemeenten gaat naar voetbalvelden. Door verenigingen betaalde huurtarieven voor voetbalvelden dekken vaak slechts 10 – 20% van de exploitatielasten. In principe kunnen gemeenten dan ook de grootste bezuiniging realiseren bij de voetbalvelden (en andere buitensportaccommodaties). Mogelijke maatregelen zijn de introductie van één accommodatietarief voor alle verenigingssporters, het in rekening brengen van een groter deel van de werkelijke accommodatiekosten (eventueel met gedeeltelijke terugverdienmogelijkheden voor de vereniging), een geleidelijke verhoging van de tarieven en fusies van voetbalverenigingen zodat beschikbare velden optimaal worden gebruikt. In de praktijk zijn voetbalverenigingen en andere buitensportverenigingen echter vaak erg 'machtig' met als gevolg dat gemeenteraden vaak niet durven door te pakken.
- Voor binnensportaccommodaties geldt dat er vaak dubbelgebruik is door zaalsporten en het onderwijs en dat de kapitaallasten soms geheel of gedeeltelijk bij het onderwijs liggen. Mede hierdoor vindt nieuwbouw voor zaalsporten in toenemende mate plaats nabij scholen (en sportparken) en wordt er in tarieven ook steeds vaker onderscheid gemaakt naar onderwijs, sport en welzijn/recreatie. Tot slot zie je in stedelijke gebieden steeds meer multifunctionele accommodaties, hergebruik van oude fabriekshallen voor zaalsporten etc. Dit uit oogpunt van efficiëntie en effectiviteit.

Een andere belangrijk middel van het sportbeleid is de gemeentelijke ondersteuning van sport- en beweegaanbieders. Vooral sportverenigingen, maar in toenemende mate ook ongeorganiseerde vormen van sport en maatschappelijke organisaties en soms zelf commerciële sportaanbieders (maneges, klimhal, fitnesscentra, sportscholen). De ondersteuning kan bestaan uit deskundigheidsbevordering, verenigingsondersteuning, ondersteuning van activiteitenaanbod voor doelgroepen etc. Grotere gemeenten hebben in toenemende mate een sportservicepunt als aanspreekpunt voor de ondersteuning van de lokale sport.

2.7. Subsidies en sportstimulering

Gemeenten verstrekken op het gebied van sport zowel directe als indirecte subsidies aan verenigingen en andere sportaanbieders. Indirecte subsidies zijn bedragen die ten laste van de gemeente komen bij verrichtingen en diensten van de gemeente waartegenover geen of niet volledige kostenvergoedingen van de gebruiker staan, denk aan het niet volledig in rekening brengen van de kosten voor een buitensportaccommodatie. Directe subsidies zijn bedragen die rechtsreeks aan organisaties worden verstrekt, denk aan het verstrekken van een subsidie per jeugdlid van een sportvereniging. Bij directe subsidies is er ook op sportgebied sprake van een verschuiving van instellingssubsidies naar output- of project-subsidies, bijvoorbeeld gericht op activiteiten die bijdragen aan de gemeentelijke doelen en/of doelgroepen van het sportbeleid. Wel hebben veel gemeenten moeite om de transitie richting outputsubsidies in de praktijk volledig door te voeren. De populaire jeugdedensubsidie, een instellingssubsidie, wordt door veel gemeenten als gevolg van protesten van sportverenigingen richting de gemeenteraad niet volledig afgeschaft.

Sportstimulering betreft in eerste instantie het stimuleren van sport óm de sport. Succesvolle sportstimulering leidt vervolgens indirect en vanzelf ook tot de door het sportbeleid beoogde bijdrage aan andere beleidsterreinen, maatschappelijke problemen. Bij sportstimulering gaat het erom te stimuleren dat meer mensen gaan sporten, dat (de al sportende) mensen meer gaan sporten, dat sportuitval wordt voorkomen etc. Dit kan geformuleerd worden ten aanzien van de totale populatie en/of specifieke groepen (jeugd, mensen met een beperking, senioren, allochtonen, vrouwen). Sportstimulering wordt door gemeenten ook vaak via subsidies vormgegeven of via de eerder genoemde rijksstimuleringsregelingen (breedtesportimpuls, BOS-impuls, impuls brede scholen, sport en cultuur: combinatiefunctionarissen, buurtsportcoaches). Gemeenten slagen er over het algemeen goed in om een goed verband aan te brengen tussen de sportstimulering en de gemeentelijke doelen van het sportbeleid.

Tot slot een kort overzicht van veel gebruikte output- en sportstimulerings-subsidies:

- Subsidies ten aanzien van sport- en beweegstimulering:
 - subsidie voor stimulering activiteiten aangepast sporten;
 - subsidie voor het ontwikkelen van nieuwe sportmogelijkheden;
 - subsidie voor organisatie jeugdsport stimuleringsactiviteiten;
 - sportfonds voor minder kapitaalkrachtigen;
 - subsidie voor bewegingsstimulering van senioren.
- Subsidies voor sportaanbieders:
 - subsidie voor bevordering van goed functionerende sportverenigingen (kwaliteit);
 - subsidie voor het op peil houden van het voorzieningsniveau;
 - subsidie voor het opleiden van kader.

2.8. Monitoring, evaluatie en controle van beleid

Monitoring en evaluatie:

Gemeenten monitoren (gedurende de beleidsperiode) en evalueren (halverwege of na afloop van de beleidsperiode) doorgaans verschillende onderdelen van het sportbeleid: 1) input (middelen), 2) throughput (proces), 3) output (prestaties), 4) outcome (effecten). Deze wijze van monitoring en evaluatie is bedoeld om te

kunnen achterhalen of de gemeente de doelstellingen van het sportbeleid behaald heeft en om aan te kunnen tonen in welke mate het behalen van de doelstellingen het gevolg is van het gevoerde beleid en zo ja of dat op efficiënte wijze is gebeurd.

- Indien de gemeente SMART-doelstellingen voor het sportbeleid heeft geformuleerd, kan er met behulp van monitoring en evaluatie goed worden nagegaan in hoeverre deze doelstellingen zijn behaald.
- Veelal trachten gemeenten op basis van kengetallen te beoordelen of de beoogde maatschappelijke effecten, de outcome doelen zijn bereikt. Het probleem hierbij is dat de relatie tussen het sportbeleid en het behalen van maatschappelijke doelen niet eenduidig is. Kortom, de invloed van het beleid is moeilijk te achterhalen. Wel kan geconstateerd worden of kengetallen/indicatoren na een bepaalde beleidsperiode een rooskleuriger beeld geven dan ervoor.
- De hoofddoelstelling van het sportbeleid is in isolatie, op zichzelf staand vaak moeilijk te meten en dus is het ook lastig om te beoordelen of de hoofddoelstelling van het sportbeleid behaald is. Het oordeel over de hoofddoelstelling van het sportbeleid dient met behulp van monitoring en evaluatie van de outcome doelen en SMART-doelstellingen plaats te vinden.

Monitoring vindt plaats via de planning en control cyclus van de gemeenten. Daarnaast meten gemeenten meestal een aantal specifieke kengetallen met betrekking tot het sportbeleid. Voor die gemeenten die specifieke metingen verrichten om het beleid te monitoren, is sportparticipatie – het deelnemen aan sport – in de meeste gevallen als indicator gebruikt. Zestig procent van de gemeenten peilt hiernaar. Dit gebeurt overigens nog niet altijd volgens een methodiek die (landelijke) vergelijking mogelijk maakt. Ruim een derde van de gemeenten doet aan tevredenheidmetingen voor het sportaanbod en/of sport-accommodaties. Andere vormen van meting komen bij ruim 20% van de gemeenten voor. Dat er nog niet zo veel gemeten wordt, is waarschijnlijk mede een gevolg van het feit dat bijna de helft van de gemeenten haar prestaties niet in meetbare termen formuleert. Bij zo'n 5% procent is dit voor alle doelstellingen gebeurd, bij 45% wordt een deel van de doelstellingen in meetbare termen gegoten.

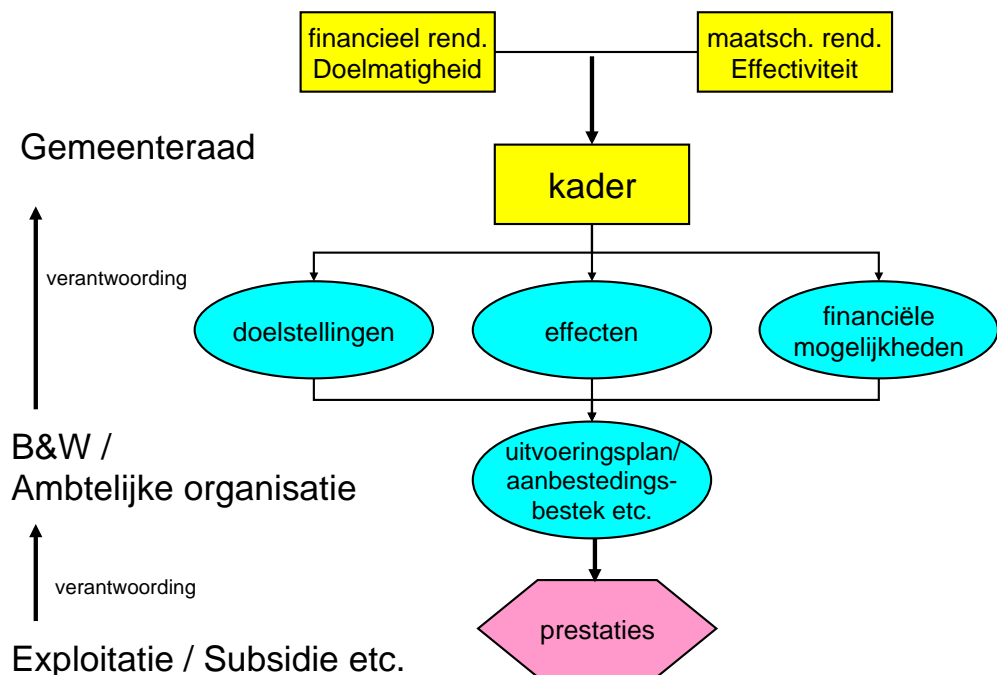
Bij monitoring ligt het zwaartepunt veelal op een kwantitatieve benadering. Bij evaluatie is er naast een kwantitatieve benadering veelal ook sprake van een kwalitatieve benadering om 'verklarende informatie' toe te voegen over factoren die invloed hebben op resultaten, maatschappelijke effecten etc. Een substantieel deel van de gemeenten evalueert het sportbeleid met behulp van de gegevens afkomstig uit de monitoring van het beleid en aanvullend kwalitatief onderzoek.

Rol van de gemeenteraad:

Veel gemeenteraden geven niet volledig invulling aan de kaderstellende rol en controlerende rol voor het sportbeleid. Zie hiervoor de onderstaande figuur met daarin de cyclus "kaders stellen", "kaders uitvoeren" en "kaders toepassen". Het bovenste deel, de kaderstellende rol wordt vaak afdoende ingevuld. De gemeenteraad stelt een kader op en verbindt daar doelstellingen, effecten en een financieel plaatje aan. De vertaling van het beleidskader door B&W en de ambtelijke organisatie richting een uitvoeringsplan vindt meestal ook plaats. Een substantieel deel van de gemeenten verzuimt echter ervoor te zorgen dat:

- B&W en de ambtelijke organisatie goed en volledig verantwoording afleggen aan de gemeenteraad over hoe de gestelde kaders zijn vertaald in een uitvoeringsplan.
- De rapportage aan en de controle door de raad over de uitvoering van het beleid adequaat ingevuld worden.

Zowel B&W en de ambtelijke organisatie als de gemeenteraad hebben de mogelijkheid en de verantwoordelijkheid om deze aspecten ingevuld te krijgen.

2.9. Bezuinigingen in het lokale sportbeleid

Sinds 2010 wordt ook het lokale sportbeleid in toenemende mate geconfronteerd met bezuinigingen. In de periode 2010-2012 heeft ongeveer de helft van de gemeenten bezuinigingen in gang gezet en/of gerealiseerd en aangegeven wordt dat er de komende jaren verder bezuinigd gaat worden door een groter aantal gemeenten. Wel geeft een groot deel van de gemeenten aan dat de sport wordt ontzien bij de bezuinigingen in vergelijking met andere sectoren. Dit als gevolg van het toegenomen belang dat gemeenten aan sport toekennen, inclusief de erkenning dat sport waardevol is voor andere sectoren.

De door gemeenten gekozen bezuinigungsstrategieën zijn mede het gevolg van de rolverandering van gemeenten met betrekking tot de sport. Gemeenten kiezen ervoor om de verantwoordelijkheid meer bij verenigingen neer te leggen en zelf een 'een stapje terug' te doen. Dit leidt ertoe dat gemeenten de volgende vijf bezuinigungsstrategieën voor wat betreft het sportbeleid hanteren:

1. Beperken van het aantal en de omvang van subsidies voor de sportverenigingen en andere sportaanbieders.

2. Het verhogen van de tarieven die gemeenten in rekening brengen bij sportverenigingen en andere gebruikers van sportaccommodaties.
3. Bezuinigen op beheer, onderhoud en renovatie van sportaccommodaties. Bijvoorbeeld via het doorvoeren van andere beheersvormen.
4. Aanpassingen in het accommodatiebeleid op het punt van de nieuwbouw van sportaccommodaties. Denk aan uitstellen, annuleren of aanpassingen in programma's van eisen.
5. Het efficiënter inrichten van organisaties. Bijvoorbeeld door de realisatie van multifunctionele accommodaties. Door samenwerking van beleidsterreinen en/of het creëren van multifunctionele sportaccommodaties ontstaat er een betere kosten-baten verhouding en wordt het maatschappelijk rendement verhoogd.

Daarnaast geeft een aantal gemeenten aan bezuinigen te overwegen op het gebied van schoolzwemmen, sportstimulering en de omvang van de formatie voor het sportbeleid en de -uitvoering.

Tegelijk geeft het overgrote deel van de gemeenten aan niet te gaan bezuinigen op de combinatiefunctionarissen/buurtsportcoaches. Sterker nog, veel gemeenten geven aan hier verder in te willen investeren. Een efficiënte en effectieve inzet van combinatiefunctionarissen/buurtsportcoaches door gemeenten leidt ertoe dat zij meer taken krijgen, nog meer de samenwerking moeten zoeken met het onderwijs en andere sectoren. En bijvoorbeeld een bijdrage moeten gaan leveren aan het efficiënter en beter benutten van sportaccommodaties. Ook dienen ze de huidige sportstimuleringsprogramma's voort te zetten binnen gemeenten. Overwogen wordt wel door sommige gemeenten om partners te laten betalen voor de diensten van de combinatiefunctionarissen/buurtsportcoaches.

Tegenstrijdig is dat veel gemeenten eveneens aangeven dat in de nieuwbouw van sportaccommodaties en beheer, onderhoud en renovatie van sportaccommodaties geïnvesteerd gaat worden. De redenen die hiervoor worden gegeven zijn:

- Gemeenten hebben de bouw van accommodaties lang geleden vastgesteld en hebben besloten de bouw niet verder uit te stellen. Ook wordt er geïnvesteerd in het ontwikkelen van multifunctionele sportaccommodaties. Waarbij gemeenten wellicht gebruik kunnen maken van cofinanciering, waardoor andere organisaties de financiering van accommodaties deels op zich nemen. Bovendien kan investeren in nieuwbouw van accommodaties op de lange termijn tot bezuinigingen leiden verwacht een aantal gemeenten.
- Ook investeren in beheer, onderhoud en renovatie van bestaande accommodaties kan leiden tot bezuinigingen op de korte en lange termijn. Bijvoorbeeld omdat investeringen in nieuwe accommodaties dan uitgesteld kunnen worden. Ook beogen veel gemeenten via renovaties van sportaccommodaties (eventueel in combinatie met het verdwijnen van andere accommodaties) het voorzieningsniveau efficiënter in te richten. Hiermee beogen gemeenten lagere kosten in combinatie met kwaliteitsverhoging. Nadeel kan zijn dat verenigingen moeten fuseren en dat kleine verenigingen zullen verdwijnen.

Gemeenten geven verder in grote getalen aan zeker niet extra te zullen investeren in onderwerpen als (topsport)evenementen, schoolzwemmen, subsidies aan verenigingen, jeugdsportpassen/kortingsacties en de inzet van vakleerkrachten in het onderwijs.

Opvallend is dat het merendeel van de gemeenten die geconfronteerd worden met bezuinigingen verwacht minimaal hetzelfde te kunnen bereiken op het gebied van sportaccommodatiebeleid en sportstimuleringsbeleid. Kortom, meer dan de helft van

de gemeenten verwacht dat de bezuinigingen niet leiden tot minder resultaat. De volgende redenen worden hiervoor aangegeven:

- Veel gemeenten verwachten veel van inzetten op het efficiënter inzetten en beheren van sportaccommodaties:
 1. Het omtoveren van bestaande naar of het creëren van nieuwe multifunctionele sportaccommodaties;
 2. De beheersstructuur van sportaccommodaties extern positioneren;
 3. De samenwerking met verenigingen en andere gebruikers zoeken om de kwaliteit van de accommodaties te verbeteren en het rendement van accommodaties te vergroten;
 4. Het afstoten van sportaccommodaties.
- Ook het realiseren van nieuwe accommodaties en de efficiënte en effectieve inzet van combinatiefunctionarissen/buurtsportcoaches worden hier weer genoemd.

3. Vergelijking Bestanddelen Sportbeleid

In dit hoofdstuk vergelijken we de vier West-Brabantse gemeenten op een zevental bestanddelen van het sportbeleid. Ook gaan we kort in op de norm voor "goed sportbeleid" voor elk van deze zeven bestanddelen:

- Beleidsontwikkeling en status van het sportbeleid (3.1.)
- Samenhang sportbeleid met andere beleidsterreinen (3.2.)
- Het sportbeleid in relatie tot de omgeving (3.3.)
- De rol en doelstellingen van de gemeente met betrekking tot het sportbeleid (3.4.)
- Sportaccommodaties, -verenigingen en -voorzieningen (3.5.)
- Subsidies en sportstimulering (3.6.)
- Monitoring, evaluatie en controle van het sportbeleid (3.7.)

3.1. Beleidsontwikkeling en status sportbeleid

Twee onderwerpen komen hier aan de orde: 1) het proces van beleidsontwikkeling, de totstandkoming van het sportbeleid en 2) de huidige status van het sportbeleid.

3.1.1. Proces van beleidsontwikkeling

Norm goed sportbeleid:

Bij de beleidsvorming creëert de gemeente draagvlak door op effectieve en efficiënte wijze andere organisaties te betrekken.

Alle vier de gemeenten zetten in toenemende mate in op het samen met het veld, de samenleving ontwikkelen van beleid. Zodoende wordt bij de beleidsvorming ook getracht draagvlak te creëren bij stakeholders (andere organisaties, het veld, de gemeenteraad etc.). Ook wordt de input van deze stakeholders doorgaans daadwerkelijk meegenomen bij de totstandkoming van beleid.

- De gemeenten Bergen op Zoom (2010) en Rucphen (2009) hebben redelijk recent een kadernota sport vastgesteld waarbij ze de input van stakeholders hebben meegenomen. De laatste beleidsnota's van de gemeenten Oosterhout en Roosendaal zijn van veel langer geleden.
- In alle vier de gemeenten werkt de gemeente de afgelopen jaren actief samen met het veld en andere stakeholders bij de beleidsontwikkeling en -uitvoering op deelaspecten van het sportbeleid. Sportverenigingen en andere organisaties zien en ervaren de toegevoegde waarde hiervan.

3.1.2. Huidige status van het sportbeleid

Norm goed sportbeleid:

Het is duidelijk wat de status van het sportbeleid en de uitvoering van het beleid is. En het sportbeleid en de uitvoering ervan is op logische en heldere wijze beschreven en vastgelegd.

Het is in de vier West-Brabantse gemeenten niet altijd duidelijk wat de status van het sportbeleid en de uitvoering van het beleid is. De wijze waarop de vertaalslag van de beleidsontwikkeling en -kaders richting de uitvoering plaatsvindt of heeft plaatsgevonden is in een aantal gevallen niet logisch en duidelijk beschreven. Belangrijke besluiten die van invloed zijn op het sportbeleid en de vertaalslag

hiervan richting de uitvoering zijn niet altijd gemarkeerd, dat wil zeggen vastgelegd en voorzien van een korte toelichting.

Het huidige sportbeleid van Roosendaal is verwoord in de Programmabegroting 2012 van de gemeente. Vertrekpunt en kaderstellend voor sportbeleid zijn de drie ontwerp-visies op de sociale, economische en ruimtelijke ontwikkeling van Roosendaal tot 2020. De sportnota 'Voorzet op Maat' 2000-2010 heeft een vervolg gekregen via deze drie visies en de jaarlijkse programma's sport en recreatie. Daarmee heeft de gemeente Roosendaal echter geen specifiek voor het sportbeleid geldend beleidskader. Ook is er geen vertaalslag beschreven en vastgelegd voor de koppeling/verbinding tussen de visies op de sociale, economische en ruimtelijke ontwikkeling en de uitvoering van het sportbeleid via de jaarlijkse programma's sport en recreatie en (met ingang van 2013) het uitvoeringsplan Sport en Bewegen 2013-2014.

Het huidige sportbeleid van Oosterhout is verwoord in de Kadernota Sport en Sportieve Recreatie Oosterhout 2004-2014 en de Programmabegroting 2012. Voor de uitvoering van het sportbeleid is bij de totstandkoming van de kadernota destijds een uitvoeringsplan tot en met 2007 opgesteld. Daarna is de uitvoering van het sportbeleid gaan lopen via het programma sport uit de jaarlijkse programmabegrotingen. De hoofddoelstelling van de Kadernota Sport en Sportieve Recreatie 2004-2014 en de hoofddoelstelling van het Programma Sport uit de Programmabegroting 2012 zijn vergelijkbaar en dus is het verband tussen de beide documenten c.q. de doorontwikkeling van de hoofddoelstelling / beleidsdoelstellingen van het sportbeleid voor een (groot) deel inzichtelijk gemaakt. Het is alleen niet helemaal duidelijk wat er gebeurd is met de operationele doelstellingen uit de kadernota in de doorontwikkeling van het beleid de afgelopen jaren.

Het huidige sportbeleid van Bergen op Zoom is verwoord in de Kadernota Sport en Bewegen 2011-2016 (een vervolg op de beleidsnota Sport over de volle breedte uit 2004). De kadernota is in opdracht van de gemeenteraad opgesteld en in september 2011 vastgesteld. Momenteel wordt er gewerkt aan de vertaalslag van de kadernota tot een Uitvoeringsnota Sport en Bewegen 2012-2016. De gemeente heeft aangegeven dat de uitvoeringsnota in de loop van 2013 gereed is en dat daarin de vertaalslag van de kadernota richting de uitvoering logisch en helder beschreven wordt.

Het huidige sportbeleid van Rucphen is verwoord in de Kadernota Sport 2010-2014. Na de totstandkoming van de kadernota heeft de gemeenteraad als gevolg van het Hoofdlijnenakkoord en de bezuinigingsoperatie geen middelen beschikbaar gesteld voor het uitvoeren van de Kadernota Sport. En dus heeft de gemeente geen uitvoeringsnota opgesteld. Daarna heeft de gemeente niet beschreven en vastgelegd hoe en op basis waarvan de uitvoering van het sportbeleid vervolgens is gaan plaatsvinden.

3.2. Samenhang met andere beleidsterreinen

Sportbeleid kan niet meer los gezien worden van andere beleidsterreinen. De sport wordt immers in toenemende mate ingezet om bij te dragen aan maatschappelijke doelen en andere beleidsterreinen. Hier bespreken we in welke mate de vier West-Brabantse gemeenten aandacht besteden aan de samenhang van sport met andere beleidsterreinen.

Norm goed sportbeleid:

Bij de voorbereiding en uitvoering van het sportbeleid van de gemeente is sprake van een logische, effectieve en efficiënte samenhang met andere beleidsterreinen.

Alle vier de West-Brabantse gemeenten besteden in ruime mate aandacht aan de samenhang van sport met andere beleidsterreinen.

- Zowel in de geldende beleidskaders sport als in de uitvoering van het beleid de afgelopen jaren.
- De verbinding met aanpalende beleidsterreinen wordt benoemd in de beleidskaders sport (onder andere op terreinen als onderwijs, jeugd en gezondheid). Ook wordt de sport benoemd in beleidsnota's op andere beleidsterreinen (bijv. nota's op het gebied van gezondheid en jeugd).

Bergen op Zoom, Oosterhout en Roosendaal hebben aan alle drie de stimuleringsregelingen van de rijksoverheid meegedaan:

- Breedtesportimpuls (1999-2004)
- BOS-impuls (2005-2011)
- Impuls brede scholen, sport en cultuur (2008-2012).

Via deze stimuleringsregelingen hebben de drie gemeenten het laatste decennium projecten ontwikkeld waarbij sport en andere beleidsterreinen samenwerken, deels zijn deze projecten uitgebouwd tot structureel samenhangend beleid.

De gemeente Rucphen heeft net als veel gemeenten van vergelijkbare omvang niet deelgenomen aan de genoemde stimuleringsregelingen van het rijk. Wel is de gemeente er in geslaagd om bepaalde ambities op het gebied van sport uit te voeren met behulp van (samenhang met) andere beleidsterreinen.

Vooralsnog ligt het accent zowel in de vier West-Brabantse gemeenten als in de meeste gemeenten in Nederland vooral op een samenhang waarbij sport een middel is om de doelstellingen van andere beleidsterreinen te realiseren. De effectiviteit moet dan blijken uit de resultaten op de andere beleidsterreinen, de andere beleidsterreinen moeten hier dan ook actief op sturen. Het komt veel minder voor dat andere beleidsterreinen betrokken worden (bijv. onderwijs) om specifiek de doelstellingen van het (intrinsieke) sportbeleid te realiseren. In hoeverre de sport daadwerkelijk bijdraagt aan de realisatie van doelstellingen op andere beleidsterreinen wordt in de praktijk nog niet vaak objectief gemeten, vastgesteld. Idealiter gebeurt dit wel om zo ook vast te kunnen stellen of de sport een bewezen, effectief instrument is. Daarnaast geldt dat vanuit de sport, het sportbeleid geredeneerd er ook gewoon sprake is van het benutten van kansen, middelen die beschikbaar zijn op andere beleidsterreinen.

3.3. Sportbeleid en de omgeving

Actueel sportbeleid vraagt om de continue doorwerking van maatschappelijke en demografische ontwikkelingen. Ook zijn afstemming op het landelijke en provinciale beleid en met andere gemeenten in de regio wenselijk. Op deze aspecten wordt in deze paragraaf ingegaan.

3.3.1. Afstemming in landelijk, provinciaal en regionaal verband

Norm goed sportbeleid:

Bij de beleidsontwikkeling wordt er op effectieve en efficiënte wijze samengewerkt en afgestemd met de provincie en andere gemeenten. In het geformuleerde beleid wordt de samenhang met het beleid van het rijk, de provincie en andere gemeenten aangegeven.

Landelijk en provinciaal beleid zijn bij de recent tot stand gekomen kadernota's van de gemeenten Rucphen en Bergen op Zoom een van de vertrekpunten geweest. Landelijk en provinciaal beleid zijn bij de gemeenten Oosterhout en Roosendaal niet expliciet een van de vertrekpunten geweest (voor het opstellen) van het langer geleden tot stand gekomen sportbeleid.

De aandacht voor regionale samenwerking neemt bij alle vier de gemeenten toe. Regionale samenwerking wordt voor de sport in toenemende mate als ambitie of als wens beschreven, bijvoorbeeld ten behoeve van het creëren van een goed aanbod voor mensen met een beperking en ten behoeve van afstemming over sportaccommodaties met een regionale functie. In de beleidsuitvoering is er echter nog nauwelijks sprake van afstemming met de provincie en andere gemeenten in de regio, wel begint (de aandacht voor) regionale afstemming toe te nemen. Er is in beperkte mate sprake van overleg en informeren tussen de gemeenten en andere gemeenten via het 'West-Brabant Huis' en informele overleggen. Ook wordt er incidenteel samengewerkt als de betrokken gemeenten beiden/allemaal kansen of voordelen zien, een voorbeeld is het samen organiseren en/of aantrekken van etappes in het kader van de Eneco tour (wielrennen).

Tot slot geldt dat het zoeken van afstemming met landelijk en provinciaal beleid en met gemeenten in de regio deels het gevolg is van een (overeenkomstige) visie, maar ook deels gedreven wordt door (financiële) kansen (denk aan de subsidieregeling van de provincie Noord-Brabant en landelijke impulsen).

3.3.2. Doorwerking maatschappelijke en demografische ontwikkelingen

Norm goed sportbeleid:

Relevante maatschappelijke en demografische ontwikkelingen worden tijdig gesignaleerd en krijgen op een logische en effectieve wijze een plek in het sportbeleid van de gemeente.

De vier gemeenten hebben relevante maatschappelijke en demografische ontwikkelingen gesignaleerd en beschreven in de beleidskaders en hebben die ook vertaald naar de doelstellingen van het beleid. Zowel landelijke trends en ontwikkelingen als (deels aanvullende) lokale trends en ontwikkelingen zijn beschreven.

Ook hebben de gemeenten de afgelopen jaren bij de uitvoering van beleid een begin gemaakt met de maatschappelijke en demografische ontwikkelingen te actualiseren en door te vertalen naar het daadwerkelijke beleid, de doelstellingen en de programma's. Naar verwachting krijgt dit in de toekomst een vervolg en wordt er steeds specifieker ingespeeld op relevante maatschappelijke en demografische ontwikkelingen.

3.4. Rol en doelstellingen gemeente

Het is belangrijk dat gemeenten zich bewust zijn van de rollen en verantwoordelijkheden die ze hebben op het gebied van het sportbeleid (en andere beleidsterreinen). En dat er logische, heldere en liefst SMART geformuleerde doelstellingen worden nagestreefd met het sportbeleid die passen bij deze rollen en verantwoordelijkheden. Hier gaan we in op deze facetten.

3.4.1. Rol en verantwoordelijkheden van de gemeente

Norm goed sportbeleid:

De gemeente heeft een duidelijke en onderbouwde visie op haar rol en verantwoordelijkheden binnen de lokale gemeenschap op het gebied van sport.

De vier West-Brabantse gemeenten hebben allemaal een duidelijke visie op de rollen en verantwoordelijkheden die de gemeente heeft op het gebied van sport.

- **Roosendaal:** kiest in het algemeen voor **een faciliterende en ondersteunende rol** in de samenleving. En kiest daarnaast op het gebied van sport voor **een voorwaardenscheppende rol** ten behoeve van de georganiseerde en ongeorganiseerde sport.
- **Oosterhout:** kiest ervoor om hoofdzakelijk **een regisserende en een voorwaardenscheppende rol** op zich te nemen. Samenwerking met particulier en maatschappelijk initiatief staat voorop. Daar waar particulier en maatschappelijk initiatief onvoldoende zijn om de gemeentelijke doelen te bereiken, neemt de gemeente **een initiërende rol** op zich.
- **Rucphen:** heeft vijf rollen onderscheiden voor zichzelf op het gebied van sport(beleid): **1) een informerende rol, 2) een stimulerende rol, 3) een voorwaardenscheppende rol, 4) een regisserende rol en 5) een controlerende rol.**
- **Bergen op Zoom:** kiest vooral voor **een initiërende en een regisserende rol**. Dus niet direct zelf actief zijn in de uitvoering, maar organisaties, sportverenigingen en mensen bij elkaar brengen en zorgen voor draagvlak.

De rol en verantwoordelijkheden die de gemeenten voor zichzelf zien komen overeen, wel zijn er accentverschillen. De gemeenten zetten alle vier in op een regisserende rol en drie van de vier op een voorwaardenscheppende rol.

Verder zetten alle vier de West-Brabantse gemeenten net als veel andere gemeenten momenteel in toenemende mate in op het gezamenlijk met het veld ontwikkelen en uitvoeren van beleid op alle beleidsterreinen. Twee belangrijke redenen hiervoor zijn: 1) meer betrokkenheid en verantwoordelijkheid van burgers, het betreffende beleidsveld is nodig voor effectief beleid en 2) beleidsterreinen hangen met elkaar samen en vereisen dus afstemming. Bovendien hebben bezuinigingen waarmee gemeenten momenteel geconfronteerd worden soms een versterkend of aanjagend effect. Gezamenlijk beleid ontwikkelen en uitvoeren vereist een andere opstelling van de gemeente als organisatie en de ambtenaren als individu, de gemeenten zetten hier actief op in.

3.4.2. Doelstellingen en doelgroepen van het sportbeleid

Norm goed sportbeleid:

Binnen het sportbeleid van de gemeente worden er duidelijke en logische doelstellingen voor het sportbeleid geformuleerd en worden specifieke doelgroepen op een duidelijke en logische manier onderscheiden.

De doelen van het gemeentelijke sportbeleid zijn SMART geformuleerd.

De formulering van doelstellingen en de doelgroepindeling zijn gebaseerd op een analyse van de lokale situatie.

De vier gemeenten hebben allemaal op verschillende niveaus doelstellingen geformuleerd, bijvoorbeeld een hoofddoelstelling en operationele doelstellingen of doelstellingen per speerpunt. Het exacte verband tussen de verschillende doelstellingen hebben de vier gemeenten allemaal niet helemaal duidelijk gemaakt. Verder geldt dat de doelstellingen door alle vier de gemeenten slechts voor een (klein) deel SMART geformuleerd zijn.

De vier gemeenten hebben allemaal specifieke doelgroepen onderscheiden in het beleid. De vertaalslag van de doelgroepenanalyse naar uitvoering van beleid, programma's en acties hebben ze veelal niet beschreven. Toch zijn de gemeenten er in geslaagd om activiteiten voor een (groot) deel van de doelgroepen te realiseren, al dan niet via andere beleidsterreinen. Alle vier de gemeenten zetten in op jongeren, ouderen en mensen met een beperking. Bergen op Zoom zet daarnaast ook in op talenten, Rucphen op minder draagkrachtigen en Roosendaal op talenten en minderheden. Oosterhout houdt het op jongeren, ouderen en mensen met een beperking.

3.5. Sportaccommodaties, -verenigingen en -voorzieningen

Een goed sportaanbod bepaalt in hoge mate de perceptie van de burgers ten aanzien van het sportbeleid van een gemeente. In deze paragraaf gaan we in op het sportaanbod en het beleid van de gemeente met betrekking tot het sportaanbod. Eerst bespreken we de status en organisatie van het sportaccommodatiebeleid en het verenigings- en vrijwilligersbeleid van de gemeenten. Daarna vergelijken en bespreken we de aantallen sportaccommodaties, -verenigingen en -voorzieningen in de gemeenten.

3.5.1. Organisatie en status sportaccommodatiebeleid

Norm goed sportbeleid:

De gemeente faciliteert het sportbeleid door het beschikbaar stellen of (mede)bekostigen van sportaccommodaties.

De gemeente heeft duidelijk en effectief beleid ontwikkeld m.b.t. de mate waarin de gemeente c.q. de sportverenigingen en/of beoefenaren verantwoordelijk zijn voor de ontwikkeling en instandhouding van sportaccommodaties.

De gemeente monitort of de ondersteunde activiteiten in de accommodaties aansluiten op de door de gemeente gestelde doelen en de door de gemeente gehanteerde doelgroepenbenadering.

De vier West-Brabantse gemeenten faciliteren het sportbeleid door het beschikbaar stellen en (mede) bekostigen van sportaccommodaties. Ook hebben alle vier de gemeenten beleid met betrekking tot de mate waarin de gemeente c.q. de sportverenigingen/gebruikers verantwoordelijk zijn voor de ontwikkeling en instandhouding van sportaccommodaties.

In alle vier de gemeenten is een groot deel van de sportaccommodaties gemeentelijk eigendom en zijn er daarnaast accommodaties in private handen. De gemeenten zijn van oudsher in de meeste gevallen volledig verantwoordelijk voor beheer, onderhoud en exploitatie van de gemeentelijke sportaccommodaties. Sinds kort begint dit voor een deel te veranderen.

Opvallend is namelijk dat in drie van de vier gemeenten er momenteel een inventarisatie en/of transitietraject gaande is of net is afgerond om (delen van) het beheer en onderhoud van de gemeentelijke buitensportaccommodaties mogelijkerwijs over te dragen aan verenigingen. Eenduidigheid aanbrengen in de wijze waarop het beheer en onderhoud georganiseerd wordt is in alle drie de gemeenten doelstelling van de mogelijke transitie. In twee van de drie gemeenten, namelijk Roosendaal en Bergen op Zoom, is een bezuinigingstaakstelling ook een aanleiding voor het traject. In Rucphen is er geen sprake van een bezuinigingstaakstelling gekoppeld aan het transitietraject, maar geldt wel dat de gemeente onvoldoende financiële middelen heeft om de voornemens uit de kadernota uit te voeren. Alleen Oosterhout heeft geen plannen op dit terrein.

De gemeente **Rucphen** is er recent in geslaagd om meer eenduidigheid te creëren voor wat betreft het beheer en onderhoud van de buitensportaccommodaties die gemeentelijk eigendom zijn. Het traject van het privatiseren van de opstallen van de gemeentelijke sportaccommodaties en het beheer en het onderhoud hiervan is afgerond. De grond van de gemeentelijke buitensportaccommodaties en het beheer en onderhoud hiervan blijft in gemeentelijke handen. Hiermee is een langlopend traject, een langlopende intentie afgerond.

Het privatiseringstraject betreft de overdracht van het eigendom van de opstallen en het beheer en dagelijks onderhoud van de accommodatie. Maar er vindt dus geen privatisering van het eigendom van de grond en de renovatie en het groot onderhoud van de sportaccommodatie plaats.

Via een transitietraject is **Bergen op Zoom** van plan om te "bezuinigen binnen het sportvastgoed door het onderzoeken van de mogelijkheden tot anders inrichten van het beheer en onderhoud". De gemeente is recent gestart met het transitietraject sportaccommodaties. Doelstelling is om het beheer en onderhoud eenduidig en toekomstbestendig te organiseren, transparantie in de tarieven aan te brengen en kwaliteit te behouden. Ook past het transitietraject bij de intentie van de gemeente om meer verantwoordelijkheid bij het veld, de burger te leggen. Trefwoorden van de nieuwe situatie: objectief, eenduidig, maatschappelijk gedragen en betaalbaar voor de gemeente en de verenigingen. Een efficiënte en effectieve organisatie van het beheer en onderhoud van de gemeentelijke sportaccommodaties kan daarnaast wellicht leiden tot een kostenbesparing en daarmee een bijdrage leveren aan de algehele bezuinigingsdoelstelling van de gemeente. Momenteel bevindt het traject zich nog in de inventarisatiefase. Allerlei mogelijke vormen, bijvoorbeeld op afstand en/of richting de verenigingen, en combinaties van bepaalde vormen zijn mogelijk.

De gemeente **Roosendaal** is recent gestart met het transitietraject zelfbeheer sportaccommodaties. Het traject is er op gericht om het beheer en onderhoud van (delen van) de gemeentelijke sportaccommodaties over te dragen aan de verenigingen, maar (in elk geval voorlopig) niet het eigendom. Verenigingen krijgen een bijdrage voor het uitvoeren van het onderhoud. Aanleiding voor het traject is een bezuinigingstaakstelling voortkomend uit de Agenda van Roosendaal. Maar tegelijkertijd wordt beoogd om het beheer en onderhoud eenduidig en toekomstbestendig te organiseren. Ook past het transitietraject bij de intentie van de gemeente om meer verantwoordelijkheid bij het veld, de burger te leggen. Bekeken wordt of een taakstelling van € 600.000,- in combinatie met het behouden van de kwaliteit van de voorzieningen gerealiseerd kan worden. De verenigingen, gebruikers van de gemeentelijke sportaccommodaties worden, conform de nieuwe rolverdeling tussen gemeente en het veld, nauw betrokken bij het transitietraject. De verenigingen worden zo medearchitect van het gekozen beheer- en onderhoudsmodel.

In de gemeente **Oosterhout** is een groot deel van de sportaccommodaties gemeentelijk eigendom en zijn er daarnaast enkele accommodaties in private handen. De zogenaamde basisvoorzieningen zijn eigendom van de gemeente. De gemeente is volledig verantwoordelijk voor de gemeentelijke sportaccommodaties. Binnen de gemeente is, sinds een interne verzelfstandiging van de gemeentelijke sportaccommodaties, Sportbedrijf Oosterhout verantwoordelijk voor beheer, onderhoud en exploitatie van de gemeentelijke buitensportaccommodaties en zwembaden. De gemeente heeft de laatste jaren veel geld geïnvesteerd in de realisatie en aanpassing van sportaccommodaties. Ten tijde van de realisatie en aanpassing van deze accommodaties zijn er met de verenigingen afspraken gemaakt over de verdeling van verantwoordelijkheden en eigendommen, inclusief de privatisering van delen van beheer, onderhoud en eigendom van de accommodatie. Tegelijkertijd hebben de gemeente en de verenigingen afspraken gemaakt over de wijze waarop de verenigingen en de accommodaties kunnen bijdragen aan de gemeentelijke doelstellingen. Voor het nieuw op te stellen accommodatiebeleid van de gemeente kunnen de eerste ervaringen met betrekking tot de verdeling van verantwoordelijkheden en eigendommen en de bijdrage aan de gemeentelijke doelstellingen als input dienen. Aandachtspunt voor de gemeente is in elk geval het toekomstbestendig organiseren van beheer, onderhoud en exploitatie van de sportaccommodaties.

De gemeenten hebben allemaal inzicht in en monitoren de kosten van de accommodaties die zij in bezit hebben (zie hoofdstuk 4). Het faciliteren van de sport via het (mede) bekostigen en beschikbaar stellen van sportaccommodaties in de vier gemeenten is historisch gegroeid. Hierbij is er tot op heden geen structurele en/of expliciete link aangebracht richting de doelen en doelgroepen waar het sportbeleid van de gemeenten op is gericht. De gemeenten zetten als gevolg hiervan ook niet actief in op het monitoren en het verkrijgen van inzicht in hoeverre de activiteiten in de sportaccommodaties aansluiten op de door de gemeente gestelde doelen c.q. het gebruik door de aangegeven doelgroepen.

3.5.2. Verenigings- en vrijwilligersbeleid

Norm goed sportbeleid:

Met sportverenigingen worden duidelijke afspraken gemaakt m.b.t. de bijdrage aan de door de gemeente gestelde doelen.

Verenigingen worden indien nodig gefaciliteerd om bij te kunnen dragen aan belangrijke gemeentelijke doelstellingen.

De gemeente heeft een effectief en efficiënt beleid m.b.t. de inzet en ondersteuning van vrijwilligers ontwikkeld.

De West-Brabantse gemeenten hebben een goed beeld ten aanzien van de sportvoorzieningen, sporten en sportverenigingen in de gemeente en waarop dus via het beleid wordt ingezet (zie 3.5.3.).

De gemeenten trachten draagvlak te creëren voor het sportbeleid bij de stakeholders (zie eerder). Er worden echter nog geen prestatieafspraken met sportverenigingen en anderen gemaakt met betrekking tot de bijdrage aan de door de gemeente gestelde doelen.

De gemeenten erkennen dat vrijwilligers belangrijk zijn voor de sport en kennen een actief vrijwilligersleven. Wel ontstaat er net als elders in het land in toenemende mate druk op de beschikbaarheid van voldoende goede vrijwilligers in relatie tot de taken die er op de verenigingen afkomen. En dus worden de verenigingen door de gemeenten ondersteund via bijvoorbeeld programma's verenigingsondersteuning, de impuls brede scholen, sport en cultuur etc. Daarnaast is er in de gemeenten in beperkte mate sprake van vrijwilligersbeleid en/of ondersteuning van vrijwilligers in het algemeen. Hierbij gaat het veelal om deskundigheidsbevordering en een vacaturebank, maar nauwelijks om stimulering en werving van vrijwilligers.

3.5.3. Aantal sportaccommodaties, -verenigingen en -voorzieningen

KENGETALLEN ACCOMMODATIES					Gemiddeld	BMC database gemeenten
BINNENSPOORT	RUCPHEN	ROOSENDAAL	BERGEN OP ZOOM	OOSTERHOUT		
Aantal accommodaties						
Gymnastieklokalen (gemeentelijk beheer)	0	2	6	7		
Gymnastieklokalen (niet gemeentelijk beheer)	7	0	6	3		
Sportzalen, 2 gymlokalen (gemeentelijk beheer)	0	1	0	1		
Sportzalen, 2 gymlokalen (niet gemeentelijk beheer)	0	0	2	0		
Sporthallen, 3 gymlokalen (gemeentelijk beheer)	0	1	4	2		
Sporthallen, 3 gymlokalen (niet gemeentelijk beheer)	1	0	0	0		
Turnhallen	0	0	1	0		
AANTAL ZAALDELEN	10	7	30	18		
# sporthallen / 10.000 inwoners	0,44	0,13	0,61	0,37	0,39	0,53
# eenheden / 10.000 inwoners	4,4	0,9	4,6	3,3	3,3	4,3
# inwoners / sporthal	22.484	77.566	16.461	27.068	35.895	21.285
BUITENSPORT					Gemiddeld	BMC database gemeenten
	RUCPHEN	ROOSENDAAL	BERGEN OP ZOOM	OOSTERHOUT		
# voetbal / 10.000 inwoners	6,7	2,7	4,3	4,2	4,5	3,2
# hockey / 10.000 inwoners	0,9	0,4	0,5	0,9	0,7	0,4
# korfbal / 10.000 inwoners	0,0	0,1	0,3	0,2	0,2	0,4
# atletiek / 10.000 inwoners	0,4	0,1	0,2	0,2	0,2	0,1
# honkbal / 10.000 inwoners	0,0	0,3	0,3	0,6	0,3	0,3
# tennis / 10.000 inwoners	7,6	4,6	5,0	4,1	5,3	
% voetbal / totaal	38%	27%	31%	36%	33%	
% hockey / totaal	5%	4%	3%	8%	5%	
% tennis / totaal	44%	47%	37%	34%	41%	
% kunstgras voetbal / totale voetbalvelden	0%	0%	18%	9%	7%	24%

De kengetallen van de vier West-Brabantse gemeenten zijn telkens vergeleken met de gemiddelden van een aantal gemeenten uit de database van BMC. Dit zijn over het algemeen grotere gemeenten, in de praktijk blijken kengetallen van gemeenten van verschillende grootte echter goed vergelijkbaar.

Vergelijking kengetallen binnensport- en buitensportaccommodaties:

- De vier West-Brabantse gemeenten tellen gemiddeld 3,3 eenheden binnensportaccommodaties per 10.000 inwoners. Bergen op Zoom (4,6) en Rucphen (4,4) zitten duidelijk boven het gemiddelde (3,3). Oosterhout (3,3) zit op het gemiddelde en Roosendaal (0,9) zit ver onder het gemiddelde.
 - o In Roosendaal blijft zowel het aantal sporthallen als het aantal sportzalen en gymnastieklokalen ver achter bij het gemiddelde. Wel geldt dat de komst van de sporthal bij het Jan Tinbergen College begin 2013 de genoemde kengetallen positief zal beïnvloeden. Het aantal zaaldelen per 10.000 inwoners wordt dan 1,3, wel nog altijd lager dan het gemiddelde.
- De vier West-Brabantse gemeenten tellen gemiddeld 4,5 voetbalvelden per 10.000 inwoners en 5,3 tennisbanen per 10.000 inwoners. Dit zijn tevens de grootste sporten in de vier gemeenten.
 - o Het aantal tennisbanen bevindt zich in Rucphen (7,6) duidelijk boven het gemiddelde voor de vier West-Brabantse gemeenten. De andere drie gemeenten zitten net onder het gemiddelde.
 - o In Roosendaal blijft het aantal voetbalvelden per 10.000 inwoners achter bij het gemiddelde: 2,7 versus 4,5.
 - o Rucphen telt een substantieel groter aantal voetbalvelden per 10.000 inwoners in vergelijking met het gemiddelde: 6,7 versus 4,5.
 - o Alleen in Bergen op Zoom en Oosterhout is een klein percentage van het aantal voetbalvelden een kunstgrasveld. Roosendaal en Rucphen hebben geen kunstgras voetbalvelden.
- Verder valt op dat Oosterhout vanwege de aanwezigheid van de relatief grote honk- en softbalvereniging de Twins meer honkbalvelden telt dan gemiddeld en dat Rucphen meer dan gemiddeld bedeed is op het gebied van atletiek.

West-Brabant vergeleken met het landelijke beeld (binnensport):

De belangrijkste kengetallen voor wat betreft de binnensportaccommodaties zijn vergeleken met een aantal gemeenten uit de database van BMC. Voor 9 gemeenten beschikte BMC over kengetallen die exact hetzelfde gedefinieerd zijn (Utrecht, Rotterdam, Haarlem, Amersfoort, Zaanstad, Den Bosch, Dordrecht, Nijmegen en Eindhoven), de kengetallen van de vier West-Brabantse gemeenten zijn met de gemiddelden van deze gemeenten vergeleken. Data van een groot aantal andere gemeenten met licht afwijkende definities van de kengetallen bevestigen het beeld.

- Het gemiddelde aantal eenheden binnensportaccommodaties per 10.000 inwoners in de vier West-Brabantse gemeenten blijft achter bij het gemiddelde in de BMC database gemeenten: 3,3 versus 4,3.
- Alleen Bergen op Zoom en Rucphen tellen iets meer eenheden binnensport per 10.000 inwoners dan het gemiddelde van de BMC database gemeenten.
- Oosterhout en Roosendaal blijven (ver) achter bij het landelijke beeld. In Oosterhout wordt dit veroorzaakt doordat er slechts één sportzaal en twee sporthallen zijn. Het aantal gymnastieklokalen in Oosterhout blijft niet achter bij het landelijk gemiddelde. In Roosendaal is zowel het aantal sporthallen als het aantal sportzalen en gymnastieklokalen substantieel lager dan in de BMC database gemeenten.

West-Brabant vergeleken met het landelijke beeld (buitensport):

De belangrijkste kengetallen voor wat betreft de buitensportaccommodaties zijn vergeleken met een aantal gemeenten uit de database van BMC. Voor 7 gemeenten beschikte BMC over kengetallen die exact hetzelfde gedefinieerd zijn (Utrecht, Rotterdam, Haarlem, Amersfoort, Zaanstad, Den Bosch en Eindhoven), de kengetallen van de vier West-Brabantse gemeenten zijn met de gemiddelden van deze gemeenten vergeleken. Data van een groot aantal andere gemeenten met licht afwijkende definities van de kengetallen bevestigen het beeld.

- Het gemiddelde aantal voetbalvelden, hockeyvelden en atletiekbanen in de vier West-Brabantse gemeenten ligt boven het gemiddelde van de BMC database gemeenten. Het aantal honkbalvelden per 10.000 inwoners komt overeen met het landelijke beeld. Alleen het aantal korfbalvelden blijft iets achter.
- Het aantal hockeyvelden per 10.000 inwoners ligt in alle vier de West-Brabantse gemeenten op of boven het gemiddelde voor de BMC database gemeenten.
- Het aantal voetbalvelden per 10.000 inwoners ligt in Roosendaal iets onder het gemiddelde voor de BMC database gemeenten. Oosterhout, Bergen op Zoom en Rucphen tellen meer voetbalvelden dan de BMC database gemeenten.
- De vier West-Brabantse gemeenten blijven wel achter bij de BMC database gemeenten voor wat betreft het percentage kunstgrasvelden voetbal op het totale aantal voetbalvelden: 7% versus 24%. Alleen Bergen op Zoom komt enigszins in de buurt van het gemiddelde van de BMC database gemeenten met 18%.
- Voor de BMC database gemeenten zijn geen vergelijkbare cijfers beschikbaar voor wat betreft het aantal tennisbanen.

KENGETALLEN ZWEMBADEN					Gemiddeld	BMC database gemeenten
	RUCPHEN	ROSENDAAL	BERGEN OP ZOOM	OOSTERHOUT		
Zwembaden						
Binnenbaden	1	3		1	2	
Buitenbaden	1	1		1	1	
# m2 zwemwater binnen +buiten	0	0		2868	3629	
Bezoekers						
Instructie	24.438	25.843		34.316	25.146	
Schoolzwemmen	Ja	0		23.235	0	
Recreatie	8.882	94.553		94.204	129.721	
Doelgroepen / aquasport	9.436	8.772		45.970	14.541	
Verenigingen / groepen	0	Ja		24.745	39.115	
Overige bezoekers	0	0		2.049	968	
Totaal, exclusief overige bezoekers	42.756	129.168		222.470	208.523	
Totaal, inclusief overige bezoekers	42.756	129.168		224.519	209.491	
Kengetallen						
# bezoekers / inwoner (animo)	1,9	1,7		3,4	3,9	2,7
# bezoekers / m2	-	-		78	57	68
# m2 / 1.000 inwoners	-	-		44	67	55
# zwembaden / 40.000 inwoners	3,6	2,1		1,2	2,2	2,3

Vergelijking kengetallen zwembaden:

- De vier West-Brabantse gemeenten tellen gemiddeld 2,3 zwembad per 40.000 inwoners. Rucphen (3,6) zit boven het gemiddelde, Oosterhout (2,2) en Roosendaal (2,1) rond het gemiddelde en Bergen op Zoom (1,2) onder het gemiddelde.
- Voor het aantal m2 per 1.000 inwoners hebben we alleen gegevens van Bergen op Zoom (44) en Oosterhout (67).
- Een belangrijk kengetal betreft het animocijfer in de gemeenten, namelijk het aantal zwembadbezoekers per inwoner. Het gemiddelde animocijfer in de vier West-Brabantse gemeenten is 2,7. De animo voor het zwemmen in Bergen op Zoom (3,4) en Oosterhout (3,9) ligt boven het gemiddelde en in Rucphen (1,9) en Roosendaal (1,7) onder het gemiddelde. Oorzaken voor het hogere animocijfer in Bergen op Zoom en Oosterhout zijn:
 - o De zwembaden in Bergen op Zoom en Oosterhout trekken veel meer zwemmers via verenigingen en doelgroepen zwemmen/aquasport dan de zwembaden in Roosendaal en Rucphen.
 - o In Rucphen blijft het aantal recreatiezwemmers achter, maar komen er wel relatief veel zwemmers voor instructiezwemmen. Mogelijkerwijs wijken recreatiezwemmers uit Rucphen uit naar andere gemeenten.
 - o Het aantal bezoekers in Rucphen via het schoolzwemmen en het aantal bezoekers in Roosendaal via verenigingen is niet bekend.

West-Brabant vergeleken met het landelijke beeld:

De belangrijkste kengetallen voor wat betreft de zwembaden zijn vergeleken met een aantal gemeenten uit de database van BMC. Voor 5 gemeenten beschikte BMC over kengetallen die exact hetzelfde gedefinieerd zijn (Utrecht, Rotterdam, Haarlem, Dordrecht en Eindhoven), de kengetallen van de vier West-Brabantse gemeenten zijn met de gemiddelden van deze gemeenten vergeleken. Data van een groot aantal andere gemeenten met licht afwijkende definities van de kengetallen bevestigen het beeld.

- De vier West-Brabantse gemeenten lijken goed voorzien op het gebied van zwembaden en m2 zwemwater:
 - o Het aantal zwembaden per 40.000 inwoners ligt in de gemeenten duidelijk boven het gemiddelde van de BMC database gemeenten: 2,3 versus 0,9.
 - o Ook ligt het gemiddeld aantal m2 zwemwater per 1.000 inwoners in Bergen op Zoom en Oosterhout ver boven het gemiddelde in de BMC database gemeenten: 55 versus 19. Een belangrijke oorzaak voor het hoge aantal m2 zwemwater is het gevolg van de omvang van de buitenbaden in Bergen op Zoom en Oosterhout. Oosterhout telt bijvoorbeeld 750m2 zwemwater binnen en 2879m2 zwemwater buiten.
 - o Wel ligt het aantal bezoekers per m2 in Bergen op Zoom en Oosterhout duidelijk lager dan in de BMC database gemeenten. Dit is het gevolg van het grote aantal m2 zwemwater in Bergen op Zoom en Oosterhout en niet van een laag animocijfer. De hoogte van dit kengetal wordt beïnvloed door de verhouding tussen het aantal m2 zwemwater voor de binnenbaden en de buitenbaden (die slechts een gedeelte van het jaar open zijn). Dit geldt voor alle gemeenten en dus ook voor zowel de gemeenten Oosterhout en Bergen op Zoom als voor de BMC database gemeenten. Het gemiddelde aantal van 57 bezoekers per m2 in Oosterhout is bijvoorbeeld de resultante van 204 bezoekers per m2 in de binnenbaden en 17 bezoekers per m2 in de buitenzwembaden.

- De animo van de inwoners van de vier West-Brabantse gemeenten om te gaan zwemmen ligt gemiddeld iets lager dan de animo in de BMC database gemeenten: 2,7 versus 3.1. Het aantal bezoekers per inwoner in Bergen op Zoom en Oosterhout ligt hoger dan in de BMC database gemeenten. In Rucphen en Roosendaal ligt het er ruim onder.

Tot slot komt uit de interviews naar voren dat:

- Het aantal binnen- en buitensportaccommodaties in de vier West-Brabantse gemeenten voldoende is en de kwaliteit van de sportaccommodaties goed.
- Er in alle vier de West Brabantse gemeenten veel sporten in verenigingsverband te beoefenen zijn. De verenigingen over het algemeen gezond en sterk zijn.
- Er volop mogelijkheden zijn om ook in ongeorganiseerd verband te sporten.

Verderop in dit document wordt nader ingegaan op de sportvoorzieningen in de vier gemeenten. Met name komen de (kosten van de) sportaccommodaties aan de orde.

3.6. Subsidies en sportstimulering

Met behulp van subsidies en sportstimuleringsbudgetten en –projecten kunnen gemeenten het veld voorzien van impulsen om de gemeentelijke doelstellingen te bereiken. Hier bekijken we in welke mate de gemeenten gebruikmaken van deze mogelijkheid.

3.6.1. Subsidies in relatie tot gemeentelijke doelstellingen

Norm goed sportbeleid:

De gemeente faciliteert het sportbeleid door het verstrekken van subsidies.

Er is een logisch en effectief verband tussen de grondslagen waarop de subsidie wordt toegekend, de beoogde output van de gesubsidieerde activiteiten en de door de gemeente gestelde beleidsdoelen (outcome) op het gebied van sport.

De gemeente monitort of de met subsidie ondersteunde activiteiten aansluiten op de door de gemeente gestelde doelen en de door de gemeente gehanteerde doelgroepbenadering

De gemeenten Bergen op Zoom, Oosterhout, Roosendaal en Rucphen faciliteren het sportbeleid door het verstrekken van subsidies aan verenigingen en andere organisaties. Tot voor kort was er in alle vier de gemeenten bij de subsidieverstrekking aan verenigingen en anderen weinig aandacht voor een logisch verband met de door de gemeenten gestelde doelen. Dit begint echter te veranderen. Opvallend is namelijk dat alle vier de gemeenten momenteel inzetten op meer sturing op het realiseren van beleidsdoelen via het verstrekken van subsidies. In twee gemeenten, Oosterhout en Rucphen, is recent een transitietraject voor wat betreft de (sport)subsidies dat hierop gericht is afgerond. In de twee andere gemeenten, Bergen op Zoom en Roosendaal, is een transitietraject gaande waar de sportsubsidies onderdeel van discussie en planvorming zijn. Hier is het beoogde eindresultaat van deze transitietrajecten sportsubsidies echter nog niet vastgesteld, duidelijk.

De vier gemeenten hebben veelal al lang de intentie om in te zetten op meer sturing op het bijdragen aan de gemeentelijke doelstellingen via sportsubsidies. Het blijkt echter niet eenvoudig voor de gemeenten om deze intentie te realiseren, onder andere omdat het moeilijk is om voldoende draagvlak bij de belangrijkste stakeholders (verenigingen, gemeenteraad etc.) te realiseren.

De gemeente **Rucphen** heeft eind 2011 het welzijnsbeleid herzien en heeft op basis hiervan in 2012 ook de subsidiesystematiek en het subsidieprogramma gewijzigd en opnieuw vastgesteld. In het nieuwe welzijnsbeleid en de hierop gebaseerde subsidiesystematiek is een verband aangebracht met de door de gemeente gestelde beleidsdoelstellingen. De sportsubsidies zijn onderdeel van het transitietraject geweest en de toekenning hiervan is dus ook gewijzigd. Als onderdeel van het transitietraject is de jeugdsportsubsidie, een directe subsidie waarbij de sportverenigingen een subsidiebedrag per jeugdlid ontvangen, verdwenen. De sportverenigingen ontvangen met ingang van 2013 subsidie voor activiteiten(programma's) die aansluiten bij het welzijnsbeleid en bijdragen aan de doelstellingen van het sportbeleid. Daarbij is het de bedoeling dat onderscheid gemaakt wordt naar doelgroepen. Verder zijn samenwerking met andere verenigingen en ruimte maken voor nieuwe activiteiten aandachtspunten c.q. toetsingscriteria. Ook is de manier van aanvragen van subsidies gewijzigd. Er is sprake van een meerjarige subsidieaanvraag en -toekenning (3 jaar) waarbij de aanvraag een toelichting en onderbouwing bevat over hoe bijgedragen wordt aan de beoogde beleidseffecten van de gemeente op het gebied van sport. Doel is ook dat dit bijdraagt aan efficiency via een vereenvoudiging van de aanvraagprocedure en -toekenning. Met de realisatie van de nieuwe subsidiesystematiek is een langlopende wens van de gemeente om via de subsidies meer te kunnen sturen richting de doelstellingen het gemeentelijk beleid in vervulling gekomen (een doelstelling, wens die al in de nota sportbeleid van 1990 is genoemd).

Op dit moment wordt er door de gemeente **Bergen op Zoom** gewerkt aan plannen voor een transitie voor wat betreft de subsidiesystematiek voor alle beleidsterreinen. Het is de bedoeling dat er in de toekomst gekeken gaat worden naar de bijdrage aan de gemeentelijke doelen, daarop wordt de subsidiering gebaseerd. Kortom, subsidies gebaseerd op bijdrage aan de gemeentelijke doelen of outputsubsidiering. Sportsubsidies zijn onderdeel van het transitietraject. Het transitietraject op het gebied van sport bevindt zich in de beginfase en het is nog niet duidelijk wat het eindresultaat wordt. Wordt er inderdaad (gedeeltelijk) overgegaan op outputsubsidiering? En hoe wordt er in dat geval omgegaan met de populaire jeugdsportsubsidie? Die bevat immers geen sturingselement. Op dit moment is de jeugdsportsubsidie in elk geval nog de belangrijkste subsidie op het gebied van sport. De verenigingen ontvangen in het kader van deze subsidie een subsidiebedrag gebaseerd op het totaal aantal jeugdleden van de vereniging.

Op dit moment wordt er door de gemeente **Roosendaal** gewerkt aan een transitietraject voor wat betreft de subsidiesystematiek voor alle beleidsterreinen via het transitietraject 'anders subsidiëren'. Het is de bedoeling dat er in de toekomst gekeken gaat worden naar de bijdrage aan het realiseren van een maatschappelijk effect, daarop wordt de subsidiering gebaseerd. Als gevolg hiervan komt er ook een andere manier van aanvragen. Namelijk voorzien van een toelichting en onderbouwing over hoe bijgedragen wordt aan de resultaten van de gemeente. Dit alles moet dan leiden tot de toekenning van een meerjarige subsidie. Complicerende factor is dat er gelijktijdig sprake is van een bezuinigings-

taakstelling voor wat betreft de subsidies, als gevolg waarvan er lastig draagvlak te verkrijgen is voor de transitie. Sportsubsidies zijn onderdeel van het transitietraject. Het transitietraject op het gebied van sport is onderweg en het is nog niet duidelijk wat het eindresultaat wordt. Aanvankelijk was afgesproken dat er voor de sport geheel zou worden overgegaan op outputsubsidiering en dat de jeugdsportsubsidie zou worden afgeschaft of omgevormd tot een op output gerichte subsidie. Inmiddels is door de gemeenteraad besloten dat de (ook bij de politiek) populaire jeugdsportsubsidie in elk geval voor een jaar blijft bestaan en dat de invoering van de nieuwe subsidiesystematiek voor de sport later dan gepland zal worden ingevoerd. De besluitvorming met betrekking tot het eindresultaat en de transitie voor wat betreft 'anders subsidiëren' is voor wat betreft de sportsector uitgesteld en de nieuwe situatie gaat naar verwachting gelden met ingang van 1-1-2014.

De gemeente **Oosterhout** heeft de beleidsregels voor subsidieverstrekking gewijzigd en opnieuw vastgesteld met ingang van oktober 2012. In de nieuwe beleidsregels is een verband aangebracht met de door de gemeente gestelde beleidsdoelstellingen. Als onderdeel van de wijziging van de beleidsregels zijn ook de beleidsregels voor de sportsubsidies gewijzigd. Sportverenigingen komen in aanmerking voor een tweetal subsidies:

- Een exploitatiesubsidie ter dekking van het tekort van de exploitatie van de subsidieontvanger, waarbij de gemeente op hoofdlijnen stuurt op de aard van de activiteiten en de doelgroepen waarop deze activiteiten zich richten.
- Een activiteitensubsidie gericht op een prestatie, activiteit, product of resultaat, die aansluit op gemeentelijk beleid en die inhoudelijk een afgerond resultaat oplevert.

In de concrete uitwerking komt het er op neer dat sportverenigingen hoofdzakelijk een exploitatiesubsidie ontvangen die gebaseerd is op de huurkosten en het percentage jeugdleden van een vereniging. Als randvoorwaarde wordt gesteld dat de subsidieontvanger breedtesport aanbiedt, op een laagdrempelige manier en voor iedereen toegankelijk. Hiermee is er dus sprake van een verband tussen de exploitatiesubsidie en de door de gemeente gestelde doelen. In feite heeft de gemeente Oosterhout gekozen voor een tussenvorm van volledige output subsidiering enerzijds en een jeugdleden- en huursubsidie anderzijds.

3.6.2. Sportstimulering in relatie tot gemeentelijke doelstellingen

Norm goed sportbeleid:

Sportstimuleringsbudgetten dragen op een effectieve en efficiënte wijze bij aan de realisatie van de beleidsdoelstellingen.

De op deze wijze ondersteunde activiteiten sluiten aan op de door de gemeente gestelde doelen en de door de gemeente gehanteerde doelgroepenbenadering.

Bergen op Zoom, Oosterhout en Roosendaal hebben uitgebreide sportstimuleringsprogramma's via onder meer de impuls brede scholen, sport en cultuur. De op deze wijze ondersteunde activiteiten sluiten via de uitvoeringsplannen sportstimulering wel aan op de door de gemeenten gestelde doelen en de door de gemeenten gehanteerde doelgroepenbenadering. Rucphen is een kleinere gemeente en heeft daardoor net als veel gemeenten van vergelijkbare omvang een veel minder omvangrijk sportstimuleringsbudget.

3.7. Monitoring, evaluatie en controle van beleid

Tot slot bekijken we hoe de gemeenten de monitoring en evaluatie van het sportbeleid hebben ingericht en op welke wijze de gemeenteraden van de gemeenten invulling geven aan hun kaderstellende en controlerende rol. Een adequate invulling hiervan leidt tot een helder en up to date sportbeleid.

3.7.1. Monitoring en evaluatie van beleid

Norm goed sportbeleid:

De gemeente beschikt over heldere en transparante informatie om de voortgang van de vooraf gestelde doelen (in relatie tot de gemaakte kosten) te kunnen monitoren.

Er kan op logische en consistente wijze worden aangetoond in welke mate de maatschappelijke effecten het gevolg zijn van het door de gemeente gevoerde sportbeleid.

De gemeente evalueert periodiek het gevoerde beleid.

Op basis van inzicht in de (maatschappelijke) effecten van het gemeentelijke sportbeleid in samenhang met de ingezette beleidsinstrumenten wordt het beleid op systematische en consistente wijze aangepast.

De vier gemeenten beschikten de afgelopen jaren over voldoende informatie om het beleid op te kunnen baseren, om de voortgang van de gestelde doelen te kunnen monitoren etc. Monitoring vindt plaats via de planning & control cyclus van de gemeenten. Via de begroting, bestuursrapportages en de jaarrekening wordt verantwoording afgelegd over plannen, activiteiten, investeringen etc. en afwijkingen hiervan. Daarnaast wordt er indien nodig periodiek en/of ad-hoc gerapporteerd over belangrijke dossiers. Ook op het gebied van sport wordt er op deze twee wijzen verantwoording afgelegd.

Het monitoren en evalueren van het sportbeleid is in drie van de vier gemeenten momenteel niet optimaal uit te voeren waardoor het niet duidelijk is of straks kan worden aangetoond in welke mate de beoogde maatschappelijke effecten bereikt zijn en of deze het gevolg zijn van het door de gemeente gevoerde sportbeleid.

- Het monitoren en evalueren van het sportbeleid in Roosendaal en in mindere mate Oosterhout wordt bemoeilijkt doordat er een tweetal documenten met voor een deel verschillende doelstellingen voor het sportbeleid zijn geformuleerd en er geen overkoepelend actieplan en/of (volledige) verbindende beschrijving is met SMART geformuleerde doelstellingen en activiteiten.
- Het monitoren en evalueren van het sportbeleid in Rucphen wordt bemoeilijkt doordat er momenteel geen uitvoeringsnota, incl. SMART geformuleerde doelstellingen en activiteiten, is om het in de kadernota vastgestelde beleid uit te kunnen voeren. Er is in de uitvoering van het sportbeleid vooral sprake van het ad-hoc benutten van kansen en het gebruikmaken van budget van andere beleidsterreinen om mee te helpen doelstellingen van flankerende beleidsterreinen te realiseren. In de kadernota staat aangegeven dat ingezet zal worden op monitoring en dat in de uitvoeringsnota beschreven zou worden welke wijze getoetst wordt of de doelstellingen van het beleid gehaald worden. En dat hierbij zal worden beschreven hoe de algemene beleidsevaluatie plaats zal vinden. De uitvoeringsnota is niet tot stand gekomen en dus zijn de wijze van monitoring en evaluatie ook niet beschreven.

Volgens de gemeente Bergen op Zoom brengt de uitvoeringsnota, die momenteel wordt opgesteld als vervolg op en op basis van de kadernota, straks een expliciete link aan tussen het beleid enerzijds en de beleidsuitvoering en de mate waarin de activiteiten bijdragen aan de gemeentelijke doelen anderzijds. Ook wordt de monitoring en evaluatie hier dan op ingericht. Zodat straks kan worden aangetoond in welke mate de beoogde maatschappelijke effecten bereikt zijn en of deze het gevolg zijn van het door de gemeente gevoerde sportbeleid. Ook kan het beleid op basis van monitoring en evaluaties dan op systematische en consistente wijze worden aangepast.

De gemeenten Bergen op Zoom en Rucphen hebben ten behoeve van de totstandkoming van het huidige beleid, de kadernota, en tijdens en/of voor de totstandkoming van het vorige beleid het gemeentelijke sportbeleid geëvalueerd. Mede op basis van deze evaluaties is het sportbeleid in de gemeenten telkens ook aangepast, vernieuwd.

De gemeente Oosterhout heeft tijdens de looptijd van de Kadernota Sport en Sportieve Recreatie 2004-2014 (nog) geen overall evaluatie van het sportbeleid uitgevoerd. En dus is het sportbeleid in Oosterhout niet op basis van een dergelijke evaluatie aangepast of vernieuwd de laatste jaren. Wel heeft de gemeente de afgelopen jaren onderdelen van het sportbeleid geëvalueerd en op basis van deze evaluaties die beleidsonderdelen aangepast of vernieuwd. Ook is de gemeente van plan om het sportbeleid ter voorbereiding op het opstellen van de nieuwe sportnota in 2013 te gaan evalueren. En dus kan dan ook het beleid op basis hiervan op systematische en consistente wijze worden aangepast.

De gemeente Roosendaal heeft in 2007 de uitvoering van het sportbeleid en het functioneren van het sportondersteuningsbureau geëvalueerd. Deze evaluatie heeft niet geleid tot een aanpassing of actualisatie van de toen geldende sportnota. Na afloop van de sportnota 'Voorzet op Maat' in 2010 heeft de gemeente het sportbeleid niet systematisch geëvalueerd en is het beleid min of meer geruisloos overgegaan in de ontwerp-visie voor de sociale ontwikkeling en de programmabegroting van de gemeente. En dus kan niet worden nagegaan of het beleid op basis van evaluatie(s) de afgelopen jaren op systematische en consistente wijze is aangepast.

3.7.2. Rol van de gemeenteraad

Norm goed sportbeleid:

De gemeenteraad heeft een beleid(skader) voor sport vastgesteld en verbindt daaraan rapportagemomenten inzake de uitvoering.

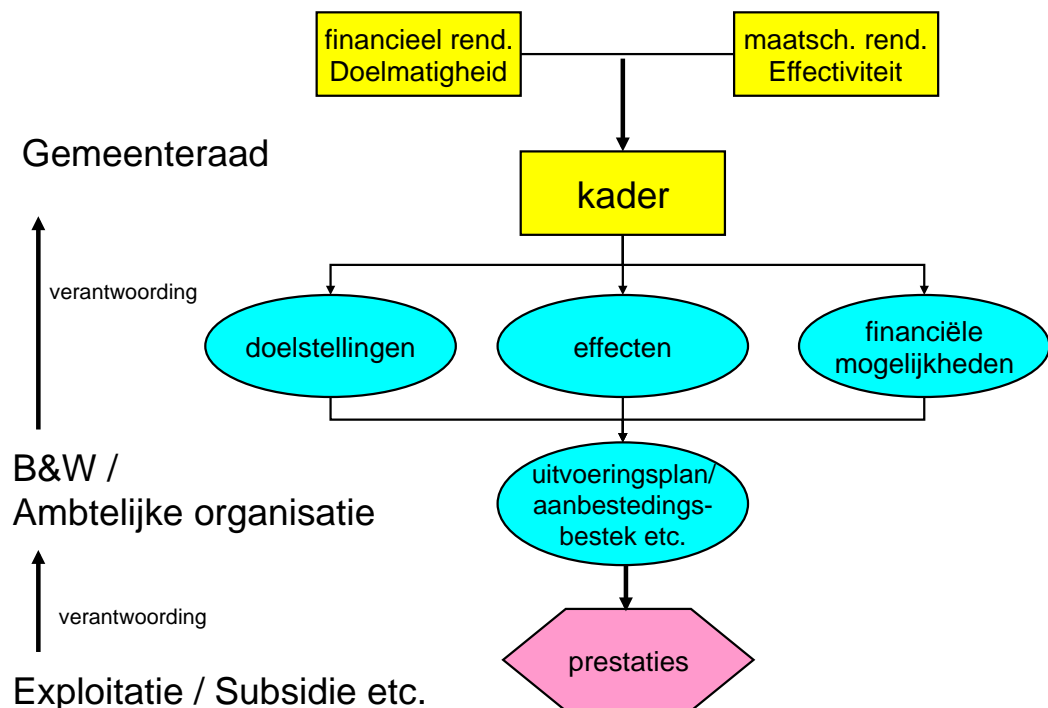
De bestuurlijke informatievoorziening tijdens zowel de beleidsontwikkeling als de uitvoering van het gemeentelijke sportbeleid is transparant, juist, tijdig en volledig.

De gemeenteraden van alle vier de gemeenten kunnen op dit moment (nog) niet volledig en/of optimaal invulling geven aan de kaderstellende en controlerende rol.

- In Rucphen en Bergen op Zoom is dat het gevolg van het (nog) niet tot stand komen van de uitvoeringsnota sport als vervolg op en op basis van de kadernota sport.
- In Oosterhout en Roosendaal is dat het gevolg van het feit dat aanpassingen in het geldende beleidskader en/of de wijze waarop de beleidsuitvoering is

georganiseerd niet volledig zijn gemarkeerd. Door bijvoorbeeld het beleidskader iets aan te passen en/of een (volledige dekkende) verbindende beschrijving op te stellen tussen de kadernota en de uitvoering via de programmabegroting.

- Wel hebben de gemeenteraden van Zoom, Rucphen, Roosendaal en Oosterhout de huidige/laatste kadernota's sport en bewegen vastgesteld. En hebben ook in het totstandkomingsproces op cruciale momenten een rol gespeeld door input te verstrekken, uitgangspunten mee te geven etc.

De gemeenteraad van Roosendaal heeft goedkeuring verleend aan het feit dat er geen specifieke beleidsnota's voor beleidsterreinen meer ontwikkeld worden, maar dat er drie compacte, en voor alle beleidsterreinen leidende, visiedocumenten zijn opgesteld: een sociale visie, een ruimtelijke visie en een economische visie. Dit met als doel beleidsreductie en samenhangend c.q. integraal beleid., Gevolg is wel dat de kaderstellende en controlerende rol voor individuele beleidsterreinen, zoals het sportbeleid, bemoeilijkt wordt. Doordat er geen allesomvattend beleidskader (overkoepelend actieplan en/of verbindende beschrijving) is opgesteld, is er geen expliciete link aangebracht tussen het beleid enerzijds en de beleidsuitvoering en de mate waarin de activiteiten bijdragen aan de gemeentelijke doelen anderzijds. En ook heeft de gemeenteraad hierdoor geen rapportagemomenten kunnen verbinden aan de beleidskaders die zij heeft gesteld. De gemeenteraad heeft bewust gekozen voor een algemene kaderstellende en controlerende rol. Daarmee is de kaderstellende en controlerende rol voor specifieke beleidsterreinen zoals de sport algemener en minder specifiek van aard. Het is de vraag in hoeverre de gemeenteraad op deze wijze invulling kan geven aan haar kaderstellende en

controlerende rol voor het sportbeleid. Zie hiervoor de figuur met daarin de cyclus "kaders stellen", "kaders uitvoeren" en "kaders toepassen". Na afloop van de vorige sportnota in 2010 heeft de gemeenteraad er voor gekozen om niet een specifiek voor het sportbeleid geldend kader op te stellen en daar doelstellingen, effecten en een financieel plaatje aan verbonden, maar om de uitvoering van het sportbeleid af te leiden van drie meer algemene visiedocumenten. Deze aanpassing is door de gemeente echter niet gemarkeerd door bijvoorbeeld een verbindende beschrijving op te stellen tussen deze drie visiedocumenten en de uitvoering van het sportbeleid via de programmabegroting. Een uitvoeringsprogramma sport en doelstellingen die B&W en de ambtelijke organisatie via een dergelijk programma nastreven dienen immers afgeleid te zijn van c.q. duidelijk verbonden te zijn met een kader en/of leidende visiedocumenten. Zodoende kan ook de rapportage aan en controle door de raad adequaat ingevuld worden.

De gemeenteraad van Rucphen heeft in feite niet volledig invulling gegeven aan haar kaderstellende rol en kan daardoor ook haar controlerende rol momenteel moeilijk invullen. Zie hiervoor de figuur met daarin de cyclus "kaders stellen", "kaders uitvoeren" en "kaders toepassen". De gemeenteraad heeft een kader opgesteld en daar doelstellingen, effecten en een financieel plaatje aan verbonden. Op het moment dat de gemeenteraad daarna constateerde dat de financiële mogelijkheden niet toereikend waren om het beleidskader te kunnen realiseren c.q. te kunnen vertalen in een uitvoeringsplan, had de gemeenteraad eigenlijk een aangepast beleidskader passend bij de financiële mogelijkheden dienen vast te stellen. Vervolgens hadden B&W en de ambtelijke organisatie dit kader dan wel kunnen vertalen in een uitvoeringsplan en had ook de rapportage aan en controle door de raad adequaat ingevuld kunnen worden.

De gemeenteraad van Oosterhout is in redelijke mate in staat om invulling te geven aan haar kaderstellende en controlerende rol. Zie hiervoor de figuur met daarin de cyclus "kaders stellen", "kaders uitvoeren" en "kaders toepassen". De gemeenteraad heeft een kader voor het sportbeleid voor de periode 2004-2014 opgesteld en daar doelstellingen, effecten en een financieel plaatje aan verbonden. Het uitvoeringsplan dat hieraan gekoppeld is liep tot en met 2007. Daarna is de uitvoering via de Programma's Sport uit de Programmabegroting gaan lopen. De verbinding tussen de beide documenten vindt plaats via de algemene tekst van de Programmabegroting, deze is gebaseerd op de Kadernota. Zodoende is er nog altijd een expliciete link tussen het beleid enerzijds en de beleidsuitvoering en de mate waarin de activiteiten bijdragen aan de gemeentelijke doelen anderzijds. En ook kan de gemeenteraad rapportagemomenten verbinden aan de beleidskaders die zij heeft gesteld. Wel geldt dat de twee voor het sportbeleid geldende documenten voor het sportbeleid, de Kadernota Sport en Sportieve Recreatie 2004-2014 en het Programma Sport uit de Programmabegroting 2012, voor een klein deel verschillende doelstellingen kennen. De hoofddoelstellingen van beide documenten zijn vergelijkbaar, de hiervan afgeleide operationele doelstellingen zijn deels verschillend. Helaas is deze aanpassing van de operationele doelstellingen in de overgang van de Kadernota Sport richting de Programmabegroting niet gemarkeerd en beschreven in bijvoorbeeld de jaarlijkse Programmabegroting. Dit had de rapportage aan en de controle door de raad nog adequater kunnen maken.

De gemeenteraad van Bergen op Zoom heeft in feite nog niet volledig invulling kunnen geven aan haar kaderstellende rol en controlerende rol voor het nieuwe sportbeleid vanwege het nog niet tot stand komen van de uitvoeringsnota sport en

bewegen 2012-2016. Zie hiervoor de figuur met daarin de cyclus "kaders stellen", "kaders uitvoeren" en "kaders toepassen". Het bovenste deel, de kaderstellende rol is ingevuld. De gemeenteraad heeft een kader opgesteld en daar doelstellingen, effecten en een financieel plaatje aan verbonden. Momenteel zijn B&W en de ambtelijke organisatie dit kader aan het vertalen in een uitvoeringsplan. Pas na de totstandkoming van het uitvoeringsplan kan de rapportage aan en de controle door de raad adequaat ingevuld worden. B&W en de ambtelijke organisatie dienen verantwoording af te leggen aan de raad over hoe de gestelde kaders zijn vertaald in het uitvoeringsplan. De gemeenteraad heeft zelf ook de mogelijkheid en de verantwoordelijkheid om verantwoording hierover te vragen. Als er in de uitvoeringsnota vervolgens inderdaad een expliciete link aangebracht wordt tussen het beleid enerzijds en de beleidsuitvoering en de mate waarin de activiteiten bijdragen aan de gemeentelijke doelen anderzijds, dan kan de gemeenteraad tegelijkertijd ook rapportagemomenten verbinden aan de beleidskaders die zij heeft gesteld.

4. Vergelijking Begroting Sport

In dit hoofdstuk vergelijken we de sportbegrotingen van de gemeenten Bergen op Zoom, Oosterhout, Rucphen en Roosendaal met elkaar en met het landelijke beeld. De gemeenten besteden met betrekking tot de sport geld aan accommodaties, subsidies, sportstimulering en gemeentelijk personeel. Daar tegenover staan inkomsten vanuit de sport voor de huur en exploitatie van sportaccommodaties. In het overzicht hieronder staan de belangrijkste financiële kengetallen voor de gemeenten weergegeven, hierin zijn alle gemeentelijke bijdragen/kosten en opbrengsten verwerkt.

KENGETALLEN BEGROTING					Gemiddeld (*)	BMC database gemeenten
	RUCPHEN	ROSENDAAL	BERGEN OP ZOOM	OOSTERHOUT		
PEILJAAR 2011 (REALISATIE)						
KOSTEN TOTAAL (100%)	€ 1.283.877	€ 4.684.207	€ 7.666.270	€ 5.938.349		
Inwoners	22.484	77.566	65.845	54.135		
KOSTEN BUITENSPORT (ABSOLUUT)	€ 717.166	€ 1.646.778	€ 2.160.384	€ 1.009.971		
KOSTEN BINNENSPORT (ABSOLUUT)	€ 69.081	€ 425.290	€ 2.207.797	€ 1.482.500		
KOSTEN ZWEMBADEN (ABSOLUUT)	€ 103.701	€ 1.896.275	€ 2.489.607	€ 2.634.130		
KOSTEN SPORT ALGEMEEN (ABSOLUUT)	€ 76.577	€ 715.864	€ 808.482	€ 811.748		
KOSTEN EXPLOITATIEBIJDRAGE DERDEN (ABSOLUUT)	€ 316.352					
KOSTEN BUITENSPORT (%)	56%	35%	28%	17%	27%	29%
KOSTEN BINNENSPORT (%)	5%	9%	29%	25%	21%	26%
KOSTEN ZWEMBADEN v totaal (%)	8%	40%	32%	44%	39%	35%
KOSTEN SPORT ALGEMEEN (%)	6%	15%	11%	14%	13%	13%
KOSTEN EXPLOITATIEBIJDRAGE DERDEN (%)	25%					
KOSTEN TOTAAL (/INWONER)	€ 57	€ 60	€ 116	€ 110	€ 86	€ 81
KOSTEN BUITENSPORT (/INWONER)	€ 32	€ 21	€ 33	€ 19	€ 24	€ 23
KOSTEN BINNENSPORT (/INWONER)	€ 3	€ 5	€ 34	€ 27	€ 22	€ 21
KOSTEN ZWEMBADEN v totaal (/INWONER)	€ 5	€ 24	€ 38	€ 49	€ 37	€ 28
KOSTEN SPORT ALGEMEEN (/INWONER)	€ 3	€ 9	€ 12	€ 15	€ 10	€ 10
KOSTEN EXPLOITATIEBIJDRAGE DERDEN (/INWONER)	€ 14					
SALDO BUITENSPORT (ABSOLUUT: kosten-opbrengsten)	€ 589.336	€ 1.111.182	€ 1.771.708	€ 857.357		
SALDO BINNENSPORT (ABSOLUUT)	€ 56.655	€ 98.565	€ 1.526.068	€ 1.067.398		
SALDO ZWEMBADEN (ABSOLUUT)	€ 94.151	€ 1.659.625	€ 1.439.591	€ 1.863.540		
SALDO SPORT ALGEMEEN (ABSOLUUT)	€ 76.577	€ 675.664	€ 738.349	€ 811.748		
DEKKINGSGRAAD BUITENSPORT (opbrengsten als % van de kosten)	18%	33%	18%	15%	22%	
DEKKINGSGRAAD BINNENSPORT (%)	18%	77%	31%	28%	45%	
DEKKINGSGRAAD ZWEMBADEN (%)	9%	12%	42%	29%	28%	
DEKKINGSGRAAD SPORT ALGEMEEN (%)	0%	6%	9%	0%	5%	
Dekkingspercentage begroting (opbrengsten / kosten)	11%	12%	25%	23%	18%	

(*): De gemiddelde kengetallen voor de buitensport, binnensport en zwembaden van de West-Brabantse gemeenten (zowel % van het totaal als per inwoner) zijn berekend op basis van alleen Bergen op Zoom, Oosterhout en Roosendaal.

Dit als gevolg van het feit dat de kosten buitensport, binnensport en zwembaden zoals die zijn opgenomen in de tabel voor de gemeente Rucphen, niet alle kosten die betrekking hebben op deze categorieën bevatten. De gemeente Rucphen verstrekt de private exploitant Laco een exploitatiebijdrage van € 316.352,- voor de exploitatie van sportcomplex de Vijfsprong (zwembad, binnensport- en buitensportaccommodatie). Het is niet mogelijk deze exploitatiebijdrage toe te rekenen aan de drie categorieën. Met als gevolg dat de in de tabel opgenomen kosten lager zijn dan de werkelijke kosten.

KENGETALLEN BEGROTING	RUCPHEN	RUCPHEN	Gemiddeld West-Brabant (*)	BMC database gemeenten
PEILJAAR 2011 (REALISATIE)				
KOSTEN TOTAAL (/INWONER)	€ 57	€ 57	€ 86	€ 81
KOSTEN BUITENSPORT (/INWONER)	€ 32	€ 32-46	€ 24	€ 23
KOSTEN BINNENSPORT (/INWONER)	€ 3	€ 3-17	€ 22	€ 21
KOSTEN ZWEMBADEN (/INWONER)	€ 5	€ 5-19	€ 37	€ 18
KOSTEN SPORT ALGEMEEN (/INWONER)	€ 3	€ 3	€ 10	€ 10
EXPLOITATIEBIJDRAGE DERDEN (/INWONER)	€ 14			

De kosten voor binnensport per inwoner in Rucphen bedragen minimaal € 3 en maximaal € 17. Het minimale bedrag wordt bereikt wanneer de exploitatiebijdrage aan Laco in het geheel niet betrekking heeft op de binnensport en het maximum wanneer de volledige bijdrage betrekking heeft op de binnensport. Waarschijnlijk is dat de kosten binnensport per inwoner van de gemeente Rucphen ergens in het midden van de range € 3-17 liggen.

De kosten voor de zwembaden per inwoner bedragen minimaal € 5 en maximaal € 19. Het minimale bedrag wordt bereikt wanneer de exploitatiebijdrage aan Laco in het geheel niet betrekking heeft op de binnensport en het maximum wanneer de volledige bijdrage betrekking heeft op de binnensport. Waarschijnlijk is dat de kosten zwembaden per inwoner van de gemeente Rucphen ergens in het midden van de range € 5-19 liggen.

De kosten voor buitensport per inwoner bedragen minimaal € 32 en maximaal € 46. Het minimale bedrag wordt bereikt wanneer de exploitatiebijdrage aan Laco in het geheel niet betrekking heeft op de buitensport en het maximum wanneer de volledige bijdrage betrekking heeft op de buitensport. Waarschijnlijk is dat de kosten buitensport per inwoner van de gemeente Rucphen ergens in het midden van de range € 32-46 liggen.

De kengetallen van de West-Brabantse gemeenten zijn vergeleken met de gemiddelden van een aantal gemeenten uit de database van BMC. Dit zijn over het algemeen grotere gemeenten. In de praktijk blijken verschillen tussen de kengetallen van gemeenten niet het gevolg te zijn van de omvang van de gemeente, maar meer van de wijze waarop de gemeente de sport georganiseerd heeft. Kortom, kengetallen van grotere en minder grote gemeenten zijn goed vergelijkbaar indien dezelfde definities voor de kengetallen worden aangehouden.

Toelichting en vergelijking kengetallen sportbegrotingen West-Brabant:

De financiële kengetallen zijn gebaseerd op de gemeentelijke begroting van 2011 van de vier West-Brabantse gemeenten.

In 2011 bedroegen de totale gemeentelijke kosten op het gebied van sport voor de vier gemeenten gemiddeld € 86 per inwoner. Rucphen (€ 57) en Roosendaal (€60) zitten onder het gemiddelde en Oosterhout (€ 110) en Bergen op Zoom (€ 116) boven het gemiddelde.

Daar staat tegenover dat de gemeenten Oosterhout en Bergen op Zoom een groter percentage van de totale kosten via de verhuur en exploitatie van sportaccommodaties 'terug weten te verdienen'. De gemiddelde dekkingsgraad van de vier gemeenten bedraagt 18%. Bergen op Zoom (25%) en Oosterhout (23%) zitten boven dit gemiddelde en Roosendaal (12%) en Rucphen (11%) eronder.

Het grootste verschil tussen gemeenten betreft de kosten voor zwembaden per inwoner. Gemiddeld bedragen die in Oosterhout, Bergen op Zoom en Roosendaal € 37. In Oosterhout zijn die kosten erg hoog met € 49, dit geldt in mindere mate ook voor Bergen op Zoom (€ 38). De hoge kosten in Oosterhout worden met name veroorzaakt doordat Oosterhout veel m² buitenzwemwater per inwoner heeft. De kosten zijn daardoor hoog, terwijl als gevolg van de beperkte openingstijden van de buitenzwembaden (4 maanden per jaar) de opbrengsten relatief laag zijn. In Roosendaal liggen de kosten voor de zwembaden per inwoner onder het gemiddelde (€ 24). In Rucphen liggen deze kosten erg laag (€ 5-19), waarschijnlijk het gevolg van het feit dat de exploitatie van het zwembad is uitbesteed aan een private partij.

Ook bij de kosten per inwoner voor binnensportaccommodaties is er sprake van grote verschillen. Gemiddeld bedragen die in Oosterhout, Bergen op Zoom en Roosendaal € 22. In Bergen op Zoom (€ 34) en Oosterhout (€ 27) liggen deze kosten boven het gemiddelde. Voor Oosterhout is dit opmerkelijk, omdat het aanbod aan binnensportaccommodaties niet boven het gemiddelde uitkomt (zie 3.5.3). De hoge kosten in Oosterhout worden veroorzaakt door een hoog percentage personeelskosten als onderdeel van de totale kosten voor de binnensportaccommodaties. In zowel Roosendaal (€ 5) als Rucphen (€ 3-17) zijn de kosten voor binnensportaccommodaties per inwoner erg laag. In Roosendaal wordt dit veroorzaakt doordat de gemeente een klein aantal sporthallen, sportzalen en gymnastieklokalen telt waar de gemeente verantwoordelijk voor is. In Rucphen zorgt de combinatie van het uitbesteden van de exploitatie van de sporthal aan een externe partij en de zeven gymnastieklokalen in niet-gemeentelijk beheer dus voor een laag kostenniveau voor de binnensport. De gemeente Roosendaal heeft overigens wel een groot deel van deze kosten weten terug te verdienen (77% versus 45% gemiddeld).

De gemiddelde kosten per inwoner voor de buitensportaccommodaties in Oosterhout, Bergen op Zoom en Roosendaal bedragen € 24. De verschillen zijn hier minder groot, mede doordat de gemeenten alle vier het grootste deel van de buitensportaccommodaties in eigendom hebben en exploiteren. Rucphen (€ 32-46) en Bergen op Zoom (€ 33) zitten boven het gemiddelde en Roosendaal (€ 21) en Oosterhout (€ 19) eronder. Voor Oosterhout is dit opmerkelijk, omdat het aanbod aan buitensportaccommodaties juist niet achterblijft bij het gemiddelde (zie 3.5.3). De lage kosten in Oosterhout worden veroorzaakt door een laag percentage personeelskosten én een laag percentage onderhoudskosten als onderdeel van de totale kosten voor de buitensportaccommodaties. Gemiddeld verdienen de gemeenten 22% van deze kosten terug via de verhuur aan de gebruikers.

De kosten voor sport algemeen (sportstimulering en/of subsidies) is de laagste kostenpost in de meeste gemeenten. Gemiddeld bedragen de kosten voor de vier gemeenten € 10. Alleen Rucphen zit hier met € 3 per inwoner ver onder. Dit komt doordat Rucphen niet meedoet aan de rijksstimuleringsregeling impuls brede scholen, sport en cultuur en een beperkt budget heeft voor sportstimulering.

West-Brabant vergeleken met het landelijke beeld:

De belangrijkste kengetallen uit de begroting sport zijn vergeleken met een aantal gemeenten uit de database van BMC. Voor 6 gemeenten beschikte BMC over kengetallen die exact hetzelfde gedefinieerd zijn (Utrecht, Haarlem, Amersfoort, Zaanstad, Den Bosch en Dordrecht), de kengetallen van de vier West-Brabantse gemeenten zijn met de gemiddelden van deze gemeenten vergeleken. Data van een groot aantal andere gemeenten met licht afwijkende definities van de kengetallen bevestigen het beeld.

De totale kosten voor sport per inwoner in de vier West-Brabantse gemeenten zijn nagenoeg gelijk aan die in de BMC database gemeenten: € 86 versus € 81. Beide getallen bevestigen het beeld dat uit landelijke onderzoeken komt en waaruit blijkt dat zowel gemeenten met een inwonersaantal van 20.000 tot 50.000 (Rucphen valt in deze categorie) als gemeenten groter dan 50.000 inwoners (Bergen op Zoom, Roosendaal, Oosterhout gemiddeld zo'n € 80 euro per inwoner aan sport uitgeven).

Verder is de gemiddelde opbouw van de totale kosten voor sport per inwoner in de drie 'grotere' West-Brabantse gemeenten (Oosterhout, Roosendaal en Bergen op Zoom) nagenoeg gelijk. De kosten voor de buitensport en binnensport liggen nagenoeg op het landelijke gemiddelde, de kosten voor de zwembaden liggen er duidelijk boven:

- Kosten buitensport per inwoner West-Brabant en landelijk: € 24 versus € 23.
- Kosten binnensport per inwoner West-Brabant en landelijk: € 22 versus € 21.
- Kosten zwembaden per inwoner West-Brabant en landelijk: € 37 versus € 28.

De kosten sport algemeen per inwoner in de vier West-Brabantse gemeenten liggen op hetzelfde niveau als landelijk: € 10 versus € 10.

Kortom, het gemiddelde beeld voor de vier West-Brabantse gemeenten voor wat betreft de kosten voor de sport per inwoner komt overeen met het landelijke beeld. De onderlinge verschillen tussen Bergen Op Zoom, Oosterhout, Roosendaal en Rucphen leiden dus niet tot een gemiddeld afwijkend beeld ten opzichte van het landelijke beeld. Geen enkele van de individuele gemeenten lijkt echter op het gemiddelde landelijke en West-Brabantse beeld.

- Oosterhout en Bergen op Zoom hebben een duidelijk hogere kostenstructuur vanwege hoge kosten op het gebied van met name zwembaden en de binnensport.
- Roosendaal en Rucphen hebben vanwege lage kosten op het gebied van de binnensport en/of zwembaden een duidelijk lagere kostenstructuur dan gemiddeld. Rucphen heeft een lage kostenstructuur, ondanks dat de kosten het gebied van de buitensportaccommodaties relatief hoog zijn.

5. Conclusies en aanbevelingen

De Rekenkamer heeft onderzoek gedaan naar de doelmatigheid en effectiviteit van het sportbeleid van de gemeenten Bergen op Zoom, Oosterhout, Roosendaal en Rucphen. In hoofdstuk 2 zijn we ingegaan op de historische context en actuele trends en ontwikkelingen in het lokale sportbeleid. Vervolgens is in hoofdstuk 3 de stand van zaken van de vier West-Brabantse gemeenten op zeven bestanddelen van het sportbeleid aan de orde gekomen, besproken. In hoofdstuk 4 hebben we de sportbegrotingen van de vier gemeenten vergeleken, plus een vergelijking van de West-Brabantse gemeenten met het landelijke beeld. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de belangrijkste conclusies en aanbevelingen.

5.1. Conclusies

1. Beleidsontwikkeling en status sportbeleid:

De vier gemeenten hebben het proces van beleidsontwikkeling op het gebied van sportbeleid goed georganiseerd. Stakeholders zijn betrokken bij de beleidsontwikkeling en de input van hen wordt daadwerkelijk meegenomen bij de totstandkoming van beleid.

Het is in de vier West-Brabantse gemeenten niet altijd duidelijk wat de status van het sportbeleid is. Vergelijkbaar met wat landelijk gezien bij een aantal gemeenten voorkomt, leggen de vier gemeenten niet altijd een duidelijk verband tussen kader, beleid en uitvoering.

2. Samenhang met andere beleidsterreinen:

Bij de ontwikkeling en uitvoering van het sportbeleid van alle vier de West-Brabantse gemeenten is sprake van een duidelijke samenhang met andere beleidsterreinen. Het accent ligt, net als bij de meeste gemeenten in Nederland, vooral op een samenhang waarbij sport een middel is om de doelstellingen van andere beleidsterreinen te realiseren. Er is minder sprake van andere beleidsterreinen betrekken om de doelstellingen van het intrinsieke sportbeleid te realiseren. De vier gemeenten zetten in op 1) accommodatiebeleid, 2) sportstimuleringsbeleid, 3) sport, bewegen en gezondheid en 4) maatschappelijke verbondenheid. Kortom, er is sprake van het sportstimuleringsmodel aangevuld met het sociale ontwikkelingsmodel. Op economische doelstellingen wordt, net als in de meeste gemeenten van vergelijkbare omvang, niet expliciet ingezet.

3. Sportbeleid en de omgeving:

Bij de ontwikkeling en uitvoering van het sportbeleid in de vier West-Brabantse gemeenten is er net als in de meeste gemeenten in Nederland sprake van beginnende samenwerking met andere gemeenten in de regio. De aandacht voor regionale samenwerking met betrekking tot accommodaties, sportaanbod voor aangepast sporten en (wieler)evenementen neemt toe. Verder geldt dat het landelijke beleid een van de vertrekpunten is geweest voor de totstandkoming van recent geformuleerde beleidsnota's. Ook dit is vergelijkbaar met het landelijke beeld.

In het huidige sportbeleid van de vier gemeenten zijn relevante en actuele maatschappelijke en demografische ontwikkelingen beschreven. Ook hebben de gemeenten de afgelopen jaren in de beleidsuitvoering een begin gemaakt met de

maatschappelijke en demografische ontwikkelingen door te vertalen naar het daadwerkelijke beleid, de doelstellingen en de programma's. De vier gemeenten besteden net als de meeste gemeenten nog weinig aandacht aan het up to date houden van trends en ontwikkelingen gedurende de looptijd van het beleid.

4. Rol en doelstellingen gemeente:

De vier gemeenten hebben een duidelijke en onderbouwde visie op de rollen en verantwoordelijkheden binnen de lokale gemeenschap op het gebied van sport en dragen die ook uit. Overeenkomstig het landelijke beeld zetten de vier gemeenten vooral in op een regisserende en een voorwaardenscheppende rol. Ook zetten de vier gemeenten net als veel andere gemeenten momenteel in op het gezamenlijk met het veld ontwikkelen en uitvoeren van (sport)beleid.

Alle vier de gemeenten hebben de doelstellingen van het gemeentelijke sportbeleid niet geheel duidelijk en logisch geformuleerd. Het exacte verband tussen de verschillende doelstellingen is niet duidelijk beschreven. De doelstellingen van de gemeenten zijn verder slechts voor een klein deel SMART uitgewerkt. Ook dit komt landelijk gezien voor.

De vier gemeenten hebben aandacht voor specifieke doelgroepen bij de ontwikkeling en uitvoering van het sportbeleid. De vertaalslag van de doelgroepenanalyse naar beleid, programma's en acties hebben ze veelal niet beschreven. Toch zijn de gemeenten er in geslaagd om activiteiten voor een (groot) deel van de doelgroepen te realiseren, al dan niet via andere beleidsterreinen. Alle vier de gemeenten zetten in op jongeren, ouderen en mensen met een beperking, ook landelijk gezien populaire doelgroepen.

5. Sportaccommodaties, -verenigingen en -voorzieningen:

De vier West-Brabantse gemeenten hebben een ruim aanbod aan buitensportaccommodaties en verenigingen. Op het gebied van binnensportaccommodaties scoren Roosendaal en Oosterhout minder goed in vergelijking met landelijke kengetallen, Rucphen en Bergen op Zoom scoren iets boven het landelijke gemiddelde. Op het gebied van zwembaden en m2 zwembad scoren de West-Brabantse gemeenten goed in vergelijking met het landelijke beeld. De animo van de inwoners om te gaan zwemmen ligt in Bergen op Zoom en Oosterhout boven het landelijke gemiddelde en in Roosendaal en Rucphen onder het landelijke gemiddelde.

De vier gemeenten hebben duidelijk beleid met betrekking tot de mate waarin de gemeente c.q. de sportverenigingen/gebruikers verantwoordelijk zijn voor de ontwikkeling en instandhouding van sportaccommodaties.

In alle vier de gemeenten is een groot deel van de sportaccommodaties gemeentelijk eigendom en zijn er daarnaast accommodaties in private handen. De gemeenten zijn van oudsher in de meeste gevallen volledig verantwoordelijk voor beheer, onderhoud en exploitatie van de gemeentelijke sportaccommodaties. Sinds kort begint dit voor een deel te veranderen. Opvallend is namelijk dat in drie van de vier gemeenten er momenteel een inventarisatie en/of transitietraject gaande is of net is afgerond om (delen van) het beheer en onderhoud van de gemeentelijke buitensportaccommodaties mogelijkwijs over te dragen aan verenigingen (alleen in Oosterhout is dit niet het geval). Eenduidigheid aanbrengen in de wijze waarop het beheer en onderhoud georganiseerd wordt is in alle drie de gemeenten doelstelling van de mogelijke transitie. In twee van de drie gemeenten, namelijk Roosendaal en Bergen

op Zoom, is een bezuinigingstaakstelling ook een aanleiding voor het traject. In Rucphen is er geen sprake van een bezuinigingstaakstelling gekoppeld aan het transitietraject, maar geldt wel dat de gemeente onvoldoende financiële middelen heeft om de voornemens uit de kadernota uit te voeren.

Ook landelijk gezien overwegen veel gemeenten een andere beheersstructuur voor de gemeentelijke sportaccommodaties en ook daar spelen bezuinigingen vaak een rol hierbij.

De gemeenten houden zich net als de meeste gemeenten in Nederland nog niet bezig met de vraag of de ondersteunde activiteiten in de accommodaties aansluiten op de door de gemeente gestelde doelen en door de gemeente gehanteerde doelgroepbenadering. Het faciliteren van de sport via het (mede) bekostigen en beschikbaar stellen van sportaccommodaties is immers historisch gegroeid. Hierdoor is er tot op heden geen expliciete link aangebracht richting de doelen en doelgroepen waar het sportbeleid van de gemeente op is gericht. Ook worden er nog geen prestatieafspraken gemaakt met verenigingen met betrekking tot de bijdrage aan de door de gemeente gestelde doelen.

6. Subsidies en sportstimulering:

De gemeenten faciliteren het sportbeleid door het verstrekken van subsidies aan verenigingen en andere organisaties. Tot voor kort was er in alle vier de gemeenten bij de subsidieverstrekking aan verenigingen en anderen weinig aandacht voor een logisch verband met de gemeentelijke doelstellingen. Dit begint echter te veranderen. Opvallend is namelijk dat alle vier de gemeenten momenteel inzetten op meer sturing op het realiseren van beleidsdoelen via het verstrekken van subsidies. In twee gemeenten, Oosterhout en Rucphen, is recent een hierop gericht transitietraject voor wat betreft de (sport)subsidies afgerond. In de twee andere gemeenten, Bergen op Zoom en Roosendaal, is een transitietraject gaande waar de sportsubsidies onderdeel van discussie en planvorming zijn. Hier is het beoogde eindresultaat van deze transitietrajecten sportsubsidies echter nog niet duidelijk.

De via de sportstimuleringsprogramma's ondersteunde activiteiten sluiten, net als in de meeste gemeenten in Nederland, via de uitvoeringsplannen sportstimulering wel aan op de door de gemeenten gestelde doelen.

7. Monitoring, evaluatie en controle van beleid:

De vier gemeenten beschikken via de planning & control cyclus en specifieke rapportages over voldoende informatie om het beleid te kunnen voeden en om de voortgang van de gestelde doelen te kunnen monitoren. Wel wordt het monitoren en vooral het evalueren van het sportbeleid in de vier gemeenten bemoeilijkt als gevolg van het ontbreken van een duidelijk verband tussen de verschillende doelstellingen en/of een duidelijk verband tussen het kader, het beleid en de uitvoering.

Verder kunnen de gemeenteraden van de vier gemeenten, net als veel andere gemeenteraden in Nederland, niet volledig en/of optimaal invulling geven aan de kaderstellende en controlerende rol voor het sportbeleid. Ook dit wordt veroorzaakt door het ontbreken van een duidelijk verband tussen de verschillende doelstellingen en/of een duidelijk verband tussen het kader, het beleid en de uitvoering. En dus kunnen de rapportage aan en de controle door de raad niet adequaat ingevuld worden.

BEANTWOORDING CENTRALE ONDERZOEKSVRAAG:

- ***In hoeverre is het sportbeleid van de gemeenten als effectief en doelmatig aan te merken?***

De vier West-Brabantse gemeenten geven over het algemeen goed invulling aan de zeven hierboven behandelde bestanddelen van het sportbeleid. Het sportbeleid van de gemeenten is gemiddeld genomen dan ook aan te merken als behoorlijk effectief.

De gemeente **Bergen op Zoom** investeert, ook in vergelijking met het landelijke beeld, fors in sport. De totale kosten voor sport per inwoner bedragen in Bergen op Zoom € 116 en zijn daarmee duidelijk hoger dan in de BMC database gemeenten (€ 81). Dit is veroorzaakt doordat de kosten per inwoner voor de binnensportaccommodaties, de buitensportaccommodaties en de zwembaden substantieel hoger zijn in Bergen op Zoom dan in de BMC database gemeenten.

De gemeente **Oosterhout** investeert, ook in vergelijking met het landelijke beeld, fors in sport. De totale kosten voor sport per inwoner bedragen in Oosterhout € 110 en zijn daarmee duidelijk hoger dan in de BMC database gemeenten (€ 81). Dit is veroorzaakt doordat de kosten per inwoner voor de zwembaden, de binnensportaccommodaties en sport algemeen substantieel hoger zijn in Oosterhout dan in de BMC database gemeenten. Vooral de kosten per inwoner voor de zwembaden liggen fors hoger dan in de BMC database gemeenten (€ 49 versus € 28). De kosten voor de buitensportaccommodaties liggen in Oosterhout iets onder het landelijke beeld.

De gemeente **Roosendaal** besteedt in vergelijking met het landelijke beeld relatief weinig geld aan sport. De totale kosten voor sport per inwoner bedragen in Roosendaal € 60 en zijn daarmee duidelijk lager dan in de BMC database gemeenten (€ 81). Dit is veroorzaakt doordat de kosten per inwoner voor de met name de binnensportaccommodaties (€ 5) substantieel lager zijn in Roosendaal dan in de BMC database gemeenten (€ 21). Dit is terug te zien in het aanbod aan binnensportaccommodaties in Roosendaal, dat ook substantieel lager is in vergelijking met het landelijke beeld.

De gemeente **Rucphen** besteedt in vergelijking met het landelijke beeld relatief weinig geld aan sport. De totale kosten voor sport per inwoner bedragen in Rucphen € 57 en zijn daarmee duidelijk lager dan in de BMC database gemeenten (€ 81). Dit is veroorzaakt doordat de kosten per inwoner voor sport algemeen, de zwembaden en de binnensportaccommodaties substantieel lager zijn in Rucphen dan in de BMC database gemeenten.

In hoeverre het sportbeleid van een gemeente doelmatig is, is geïsoleerd moeilijk te bepalen. Ook voor de vier West-Brabantse gemeenten geldt dat de doelmatigheid van het sportbeleid afzonderlijk, dat wil zeggen zonder een inhoudelijke vergelijking met andere gemeenten, moeilijk te bepalen is. Wel zijn er aanwijzingen dat de doelmatigheid van het beleid van de vier gemeenten op bepaalde onderdelen verbeterd kan worden:

- Door het betrekken van andere beleidsterreinen om de doelstellingen van het sportbeleid te realiseren.

- Door het intensiveren van regionale samenwerking op het gebied van sport(beleid).
- Door een nauwere aansluiting van de subsidies en (de ondersteunde activiteiten in/op) de sportaccommodaties bij de doelstellingen van het gemeentelijke sportbeleid.

5.2. Aanbevelingen

1. Beleidsontwikkeling en status sportbeleid:

Ons belangrijkste advies aan de vier West-Brabantse gemeenten is om (het verband tussen) het kader, het beleid en de uitvoering logisch en duidelijk te beschrijven. Zodat ook de vertaalslag van de beleidsontwikkeling en –kaders richting de uitvoering duidelijk vastgelegd is. Ook adviseren we om in de toekomst belangrijke besluiten die van invloed zijn op het sportbeleid en de uitvoering hiervan vast te leggen en te voorzien van een toelichting. Zodoende kan de gemeente de status van het sportbeleid en de uitvoering ervan altijd duidelijk over het voetlicht brengen. Bovendien kan de monitoring en evaluatie van het beleid en de kaderstellende en controlerende rol van de gemeenteraad dan effectief worden ingevuld.

2. Samenhang met andere beleidsterreinen:

Voor wat betreft de samenhang van sport met andere beleidsterreinen raden wij aan om in het uitvoeringsplan sport aan te geven:

- 1) Op welke wijze andere beleidsterreinen betrokken kunnen worden om de doelstellingen van het intrinsieke sportbeleid te realiseren. Zodat de sport ook intrinsiek baat heeft bij samenhangend beleid met andere terreinen.
- 2) Hoe de effectiviteit van sport als middel om bij te dragen aan resultaten op de andere beleidsterreinen gemeten kan worden. En hoe er voor gezorgd kan worden dat de andere beleidsterreinen hier actief op sturen. Zodat de sport op objectieve wijze kan aantonen dat het een effectief middel is om de doelstellingen van andere beleidsterreinen te realiseren.

3. Sportbeleid en de omgeving:

Wij adviseren om in het uitvoeringsplan sport te beschrijven op welke wijze relevante maatschappelijke en demografische ontwikkelingen worden vertaald naar het daadwerkelijke beleid, de doelstellingen, programma's etc.

4. Rol en doelstellingen gemeente:

Met betrekking tot de doelstellingen van het sportbeleid raden wij aan om in het sportbeleid:

- Het verband tussen de verschillende doelstellingen, bijvoorbeeld de hoofddoelstelling en hiervan afgeleide doelstellingen en indicatoren, altijd volledig duidelijk, inzichtelijk te maken in de beleidskaders en uitvoeringsplannen. En om indien mogelijk ook doelstellingen en/of indicatoren SMART te formuleren.
- De vertaalslag van de doelgroepenanalyse naar beleid, programma's en acties gericht op de doelgroepen te beschrijven.

5. Sportaccommodaties, -verenigingen en –voorzieningen:

Met betrekking tot transitietrajecten voor de gemeentelijke sportaccommodaties om (delen van) beheer, onderhoud en exploitatie mogelijk anders te organiseren adviseren wij om duidelijk te beschrijven welke normen er gelden voor 1) (de

instandhouding van) het kwaliteitsniveau van de accommodaties en 2) het eenduidig en toekomstbestendig organiseren van het beheer en onderhoud van de accommodaties. Zodoende kan er een goede en expliciete afweging gemaakt worden bij het transitietraject en eventueel hieraan gekoppelde bezuinigingsdoelstellingen.

Ook raden wij aan om in een uitvoeringsplan sport aan te geven in welke mate er op de middellange termijn een expliciete link kan worden aangebracht tussen de beschikbaarstelling en financiering van sportaccommodaties en de bijdrage van (de activiteiten in) deze accommodaties aan de beleidsdoelen van de gemeente.

6. Subsidies en sportstimulering:

Het advies is om in een uitvoeringsplan sport aan te geven in welke mate er een expliciete link kan worden aangebracht tussen de subsidiering en financiering van verenigingen, andere (sport)organisaties en sportactiviteiten en de bijdrage hiervan aan de beleidsdoelen van de gemeente.

7. Monitoring, evaluatie en controle van beleid:

Wij raden aan om in het sportbeleid expliciet te maken wat het verband is tussen het beleid enerzijds en de beleidsuitvoering en de mate waarin de activiteiten bijdragen aan de gemeentelijke doelen anderzijds. En om vervolgens de monitoring en evaluatie hierop in te richten. Zodat straks kan worden aangetoond in welke mate de beoogde maatschappelijke effecten bereikt zijn en of deze het gevolg zijn van het door de gemeente gevoerde sportbeleid. Dan kan ook de rapportage aan en de controle door de raad adequaat ingevuld worden.

Verder adviseren wij in algemene zin om de status van het sportbeleid en de uitvoering ervan altijd duidelijk over het voetlicht te kunnen brengen (zie 1). Op basis hiervan kan de monitoring en evaluatie van het beleid en de kaderstellende en controlerende rol van de gemeenteraad dan effectief worden ingevuld.

DOELMATIGHEID EN EFFECTIVITEIT VAN HET SPORTBELEID:

Ten behoeve van een (verdere) vergroting van de doelmatigheid en effectiviteit van het sportbeleid adviseren wij de gemeenten om:

- Sterker in te zetten op samenwerking met het veld en het stimuleren van samenwerking binnen het beleidsveld sport. Dit betekent (nog) sterker inzetten op de initiërende en regisserende rol van de gemeente. Initiatieven en netwerken aan elkaar koppelen en het veld 'uitnodigen' om zelf en met elkaar beleidsdoelen te realiseren. Concreet zouden de gemeenten alle verenigingen kunnen vragen om actief bij te dragen aan het realiseren van minimaal twee doelstellingen van het sportbeleid van de gemeente. En om daarbij met minimaal één andere vereniging samen te werken aan een project of activiteit.
- Te blijven of gaan inzetten op een gerichte inzet van buurtsportcoaches in overeenstemming met de doelen van het gemeentelijke sportbeleid. Concreet zouden de gemeenten de inzet van buurtsportcoaches kunnen koppelen aan en richten naar de doelstellingen van het nieuwe sportbeleid.
- Sterker in te zetten op de samenhang met andere beleidsterreinen. Via het betrekken van meer andere beleidsterreinen ten behoeve van de doelstellingen van het sportbeleid. En door de effectiviteit van de bijdrage van sport aan andere beleidsterreinen in kaart te brengen en dus sport gericht te

kunnen inzetten. Voor dit laatste zouden de gemeenten bijvoorbeeld een eenvoudig meetinstrument kunnen ontwikkelen. Hierin zouden de gemeenten ook samen op kunnen trekken.

- Sterker in te zetten op regionale samenwerking op het gebied van sportaccommodaties en aangepast sporten. Als eerste stap zouden de gemeenten het initiatief kunnen nemen om met elkaar en/of met andere gemeenten in de regio te inventariseren op welke aspecten de regionale samenwerking zich op het gebied van sportaccommodaties en de aangepaste sport het beste kan richten. Op basis hiervan kan dan een actieplan ontwikkeld worden.
- In te zetten op het aanbrengen van een expliciete link tussen de subsidiering en financiering van sportaccommodaties, verenigingen, andere (sport)-organisaties en sportactiviteiten en de bijdrage hiervan aan de beleidsdoelen van de gemeenten. (zie ook bij 5 en 6)
- In elk geval SMART doelen, resultaten en activiteiten voor de doelgroepen jongeren, ouderen en aangepaste sporters in een uitvoeringsplan sport op te nemen.

Leren van elkaar & ervaringen uitwisselen:

Tot slot wijzen wij de vier West-Brabantse gemeenten op enkele onderwerpen en/of sterke punten waarop zij van elkaar kunnen leren en/of ervaringen zouden kunnen uitwisselen:

- Roosendaal en Bergen op Zoom zouden in het kader van het transitietraject voor de (sport)subsidies te rade kunnen gaan bij Oosterhout en Rucphen. Geleerd kan worden van de wijze waarop zij het proces van het transitietraject hebben georganiseerd om te komen tot een succesvolle afronding van het traject. Ook kan er uitgewisseld worden welke inhoudelijke keuzes er zijn gemaakt en waarom. Oosterhout en Rucphen zouden de eerste ervaringen eind 2013, begin 2014 uit kunnen wisselen met elkaar.
- Bergen op Zoom en Roosendaal zouden in het kader van het transitietraject voor het privatiseren van (delen van) het beheer en onderhoud van de gemeentelijke sportaccommodaties te rade kunnen gaan bij Rucphen. Geleerd kan worden van de wijze waarop zij het proces van het transitietraject hebben georganiseerd om te komen tot een succesvolle afronding van het traject. Ook kan er uitgewisseld worden welke inhoudelijke keuzes er zijn gemaakt en waarom.
- Rucphen zou te rade kunnen gaan bij de andere drie gemeenten over hoe een effectief en efficiënt sportstimuleringsprogramma opgezet zou kunnen worden via het aanstellen van buurtsportcoaches via de stimuleringsregeling van de rijksoverheid. Effectief wil zeggen een inhoudelijk sterk sportstimuleringsprogramma waarbij de inzet van buurtsportcoaches gekoppeld wordt aan 1) de doelstellingen van het sportbeleid en 2) de bijdrage van sport aan doelstellingen op andere beleidsterreinen. Efficiënt wil zeggen dat de cofinanciering van het rijk optimaal wordt ingezet c.q. dat er (bij een verschuiving van middelen) extra geld naar de gemeente komt voor sportbeleid dat samenhangt met andere beleidsterreinen.
- De vier gemeenten zouden met elkaar het overleg kunnen aangaan over de wijze waarop de effectiviteit van sport als middel om bij te dragen aan resultaten op de andere beleidsterreinen gemeten kan worden. En hoe er voor gezorgd kan worden dat de andere beleidsterreinen hier actief op sturen.

- De vier gemeenten zouden met elkaar het overleg kunnen aangaan over de wijze waarop eventuele bezuinigingen het beste kunnen worden doorgevoerd. Bijvoorbeeld over de wijze waarop het proces het beste georganiseerd kan worden om te komen tot een succesvolle afronding van een bezuinigingstraject op het gebied van sport. Ook kan er uitgewisseld worden welke inhoudelijke keuzes het beste gemaakt kunnen worden en waarom.

